

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Peter Srebrnič

SEZNANJENOST S PROBLEMOM SPLETNEGA
MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA NA OŠ KANAL OB SOČI

Diplomsko delo

Ljubljana 2017

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Peter Srebrnič

SEZNANJENOST S PROBLEMOM SPLETNEGA
MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA NA OŠ KANAL OB SOČI

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana 2017

ZAHVALA

Najprej se iskreno zahvaljujem Osnovni šoli Kanal ob Soči, ki mi je omogočila, da to raziskavo sploh izvedem. Posebej bi se zahvalil tudi vsem učiteljem, učiteljicam in vsem zaposlenim na šoli, ki so mi to raziskavo pomagali izvesti. Zahvala gre tudi vsem sodelujočim v raziskavi, torej učencem in učiteljem/učiteljicam, ki so rešili ankete. Posebej bi se rad zahvalil tudi ostalim, ki so pri nastajanju tega dela kakorkoli pripomogli k njemu. Rad bi se zahvalil tudi mentorici izr. prof. dr. Vesni Leskošek, ki me je med pisanjem diplomskega dela usmerjala in mi bila vedno na voljo.

My pain may be the reason for somebody's laugh. But my laugh must never be the reason for somebody's pain. – Charlie Chaplin

Povzetek:

Namen diplomskega dela je raziskati, koliko so s problematiko internetnega medvrstniškega nasilja seznanjeni na Osnovni šoli Kanal ob Soči. V teoretičnem delu najprej predstavim osnovne pojme in definicije le teh, saj so potrebni, za razumevanje same diplomske naloge in seznanjenosti s temo (internet, medvrstniško nasilje, internetno medvrstniško nasilje). Med seboj primerjam definicije različnih avtorjev. Prav tako se bom poglobil v glavno temo internetnega medvrstniškega nasilja. Predstavil bom oblike, vloge, prepoznavanje različnih vlog, razlike med medvrstniškim nasiljem in internetnim medvrstniškim nasiljem. Vključen je tudi pregled raziskav v tujini in v Sloveniji, ki se navezujejo na uporabo interneta, in tudi samega internetnega medvrstniškega nasilja. Posebno poglavje sem namenil zakonodaji, ki se navezuje na to tematiko. Predstavljena je tudi relevantnost tematike za socialno delo. V empiričnem delu diplomskega dela pozornost posvečam svoji raziskavi. Ugotoviti in prikazati želim, koliko so tamkajšnji učenci seznanjeni s samim izrazom ter koliko so vključeni v sam pojav. Predstavim to, koliko anketiranih učencev je že bilo v vlogi žrtve, nasilneža ali pa opazovalca. Preverjam, če so seznanjeni, kam se obrniti za pomoč ter kdo jim je to povedal. V nalogi primerjam razlike med spoloma in starostmi. Podobno preverjam tudi med učitelji, kolikokrat so priča tovrstnemu nasilju v razredu, kako ukrepajo, koliko poznajo organizacije, kamor lahko učence napotijo na pomoč. Raziskujem tudi to, koliko so učenci in učitelji seznanjeni s kampanjo »I am a witness«. Ugotavljam, da s kampanjo niso seznanjeni, da se na šoli v majhni meri internetno medvrstniško nasilje pojavlja, da jih za organizacijo TOM telefon ve velika večina, da učenci ob tem pojavu v večini ravnajo v prid žrtve. Na koncu vključim še razpravo, sklepe in predloge.

Ključne besede: internet, nasilje, medvrstniško nasilje, osnovna šola, vloge v internetnem medvrstniškem nasilju, oblike internetnega medvrstniškega nasilja, zakonodaja

Title: FAMILIARITY WITH PEER ON-LINE VIOLENCE AT THE PRIMARY SCHOOL KANAL OB SOČI.

Abstract: The purpose of this thesis is to explore the extent of Primary school Kanal ob Soči being acquainted with internet bullying. In the theoretical part, I firstly introduce basic terminology and definitions needed to understand the present thesis and its topic (internet, bullying, internet bullying). I compare definitions of various authors. I will also define the main topic of internet bullying. I will introduce the forms, roles, identification of different roles, differences between bullying and internet bullying. There is also an overview of Slovene and foreign research included, which concerns the use of internet and internet bullying itself. I assigned a special chapter to the legislation that is a part of this issue. I presented the importance of this issue for the aspect of social work. In the empirical part of my thesis, I focus my attention on my own research. I want to determine and show the extent of student awareness concerning the term and their inclusion in the phenomenon. I present the number of students that have ever been a part of bullying in the role of a victim, bully or a witness. I check whether they are informed on where to turn for help, as well as where they got that information from. In the thesis, I compare the differences due to students` sex or age. Similarly, I check among teachers, how often they witness bullying in class, how they manage it and how well informed they are on the existence of organizations to send the kids to when they need help. I also investigate how well the students and teachers know the “I am a witness” campaign. I find they are not familiar with the campaign, there is a smaller amount of internet bullying at the mentioned school, most students are aware of the TOM helpline, and in most cases of bullying, students act in favour of the victim. At the end, I included the discussion, conclusions and suggestions.

Keywords: internet, violence, bullying, primary school, roles in internet bullying, forms of internet bullying, legislation

Kazalo vsebine

1. TEORETIČNI UVOD.....	2
1.1. Internet med otroki.....	2
1.1.1. Uporaba interneta pri nas in po svetu	2
1.2. Medvrstniško nasilje v šolskem okolju.....	4
1.2.1. Opredelitev pojma medvrstniško nasilje.....	5
1.2.2. Oblike medvrstniškega nasilja	7
1.2.3. Opredelitev internetnega medvrstniškega nasilja	8
1.2.3.1. Primerjava tradicionalnega in internetnega medvrstniškega nasilja	9
1.2.4. Oblike internetnega medvrstniškega nasilja	10
1.2.5. Prepoznavanje medvrstniškega nasilja, povzročiteljev, žrtev in opazovalcev	13
1.2.5.1. Žrtev medvrstniškega nasilja.....	14
1.2.5.2. Povzročitelj medvrstniškega nasilja	16
1.2.5.3. Opazovalci medvrstniškega nasilja	17
1.2.6. Internetno medvrstniško nasilje med otroki in mladostniki.....	19
1.3. Zakonska podlaga in ukrepi za medvrstniško nasilje	21
1.3.1. Zakonodaja	22
1.4. Relevantnost internetnega medvrstniškega nasilja za socialno delo	25
2. Problem.....	29
2.1. Formulacija problema	29
2.2. Raziskovalna vprašanja s tezami in hipotezami	30
3. Metodologija.....	32
3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke.....	32
3.1.1. Vrsta raziskave	32
3.1.2. Spremenljivke.....	32
3.2. Raziskovalni instrument in viri podatkov	34
3.3. Populacija in vzorčenje	34
3.4. Zbiranje podatkov	35
3.5. Obdelava podatkov	35
4. Rezultati.....	37
4.1. Rezultati raziskave med učenci	37
4.2. Rezultati raziskave med učitelji	44
5. Razprava	50
6. Sklepi in predlogi	55
6. Uporabljena literatura.....	57

6.1. Literatura	57
6.2. Spletni viri	59
7. Priloge	60
7.1. Anketa za učence	60
7.2. Anketa za učitelje	64

Kazalo grafov

Graf 1.1: Ali vaš otrok uporablja internet?	4
Graf 4.1: Spol anketirancev.....	37
Graf 4.2: Poznanost izraza internetno medvrstniško nasilje med učenci.....	38
Graf 4.3: Učenci ki so že izvajali nasilje.....	39
Graf 4.4: Žrtve internetnega medvrstniškega nasilja.....	40
Graf 4.5: Priče internetnega medvrstniškega nasilja.....	41
Graf 4.6: Reakcije učencev/učenk, ki so bili/e priče nasilju.....	41
Graf 4.7: Poznanost organizacij, ki nudijo pomoč, med učenci.....	42
Graf 4.8: Kdo je učenkam/učencem povedal za organizacije, ki nudijo pomoč?	42
Graf 4.9: Dostopnost pomoči.....	43
Graf 4.10: Prepoznavnost »I am a witness« simbola.....	44
Graf 4.11: Poznanost izraza internetno medvrstniško nasilje med učitelji.....	45
Graf 4.12: Učitelji priče internetnega medvrstniškega nasilja v šoli.....	45
Graf 4.13: Pogostost internetnega medvrstniškega nasilja v šoli.....	46
Graf 4.14: Ukrepi po zaznanem nasilju.....	46
Graf 4.15: Poznanost organizacij, ki nudijo pomoč v primeru internetnega medvrstniškega nasilja.....	47
Graf 4.16: Poznanost »I am a witness« simbola med učitelji.....	48
Graf 4.17: Je vidno, če otrok doživlja internetno medvrstniško nasilje?.....	48

Kazalo tabel

Tabela 1.1: Pogostost medvrstniškega nasilja prek sedmih različnih medijev.....	12
Tabela 3.1: Tabela spremenljivk za učence.....	32

UVOD

V diplomski nalogi bom raziskal področje internetnega medvrstniškega nasilja. V tujini se za to obliko nasilja uporablja izraz »cyberbullying«. Vedno več ljudi ima dostop do interneta in s tem se na svetu povečuje število uporabnikov svetovnega spleta, prav tako pa se pojavlja vedno več tovrstnega nasilja. Ravno zato, ker je ta oblika nasilja tako razširjena in je praktično vseprisotna, sem se odločil, da bom to raziskal.

V prvem poglavju Internet med otroki bom najprej razložil, kaj je internet, kaj lahko internet prinese v smislu varnosti ter navedel še nekaj raziskav o uporabi interneta, ki so bile izvedene v Sloveniji in tudi drugod v Evropski uniji.

Poglobil se bom v temo medvrstniškega nasilja. Podal bom rezultate različnih raziskav, povzel nekaj različnih definicij tovrstnega nasilja, predstavil pa bom tudi oblike medvrstniškega nasilja. Nato se bom posvetil internetnemu medvrstniškemu nasilju. Navedel bom nekaj definicij avtorjev in naredil primerjavo z navadnim medvrstniškim nasiljem. Predstavil bom tudi glavne oblike tovrstnega nasilja in opredelil vloge, ki jih imajo otroci in mladostniki med samim dejanjem. Navedel bom rezultate različnih raziskav v Sloveniji in po svetu. Na koncu poglavja pa se bom dotaknil še zakonodaje na tem področju in ukrepov za zmanjševanje tovrstnega nasilja.

Drugo polovico diplomske naloge bom posvetil raziskavi, ki sem jo opravil na Osnovni šoli Kanal ob Soči, zato bom v drugem poglavju predstavil problem in hipoteze.

V tretjem poglavju bom opisal celotno metodologijo, ki je bila potrebna pri raziskavi. Opisal bom vrsto raziskave, model in spremenljivke, raziskovalni instrument, določil populacijo in vzorec. Razložil bom tudi, kako sta potekala zbiranje in analiza podatkov.

Nato bom predstavil rezultate in ugotovitve ter raziskave. Poglavje bom razdelil na dva dela, in sicer na rezultate raziskave med učenci in rezultate raziskave med učitelji.

Četrto in peto poglavje bosta vključevali razpravo in sklepe ter predloge, katere bom sestavil po raziskavi.

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. Internet med otroki

Internet, ali drugače International Network, je svetovno omrežje računalniških omrežij. V pogovornem jeziku se za internet uporabljajo različni izrazi, kot so splet ali net. Danes je prisoten skoraj v treh četrtinah gospodinjstev in tako povezuje zelo veliko število računalnikov po vsem svetu. Potem je tu svetovni splet (world wide web), kar je najbolj priljubljena storitev na internetu. Gre za kratico, ki jo uporabljamo pri vsakem spletnem naslovu (www). Na svetovnem spletu dobimo praktično vse podatke in informacije z vsega sveta in vseh področij. Ne glede na to, ali je to samo besedilo, slike, video ali zvok. Najpogosteje uporabljena domena je Google. To je iskalnik, kamor uporabniki napišejo iskano zahtevo, ta pa jim poda rezultate iz vsega svetovnega spleta. Podatke išče na podlagi ključnih besed, ki jih vpišemo v iskalnik. V Sloveniji se uporablja tudi brskalnik Najdi.si, ki deluje na podobnem principu kot Google.

Skozi leta sta uporaba in popularnost interneta naraščali in s tem tudi število uporabnikov. Slaba stran je, da lahko internet uporabnike tudi zasvoji. Kovačič s sodelavci (2009: 53) nam zasvojenost z internetom razloži tako: »Internetno zasvojenost lahko opišemo kot impulzivno kontrolno motnjo, ki je zelo podobna zasvojenosti z igrami na srečo (hazarderstvo), motnjam hranjenja ali alkoholizmu. Posameznik preživi preveč časa pred računalnikom in se tem aktivnostim ne more odpovedati. Poznamo pet podtipov zasvojenosti z internetom: s spletno pornografijo, z virtualnimi odnosi, z igrami na srečo na internetu, z informacijami na internetu, s spletnimi igrami. Večji potencial za zasvojenost ima uporaba interneta, ki je usmerjena v navezovanje stikov ali vzpostavljanje (nadomestnih) odnosov; manjšega pa uporaba interneta za iskanje informacij.«

Kot že omenjeno najdemo na internetu veliko stvari, med katerimi je tudi nekaj nezakonitih, ki so v skladu z nacionalno zakonodajo. Navaja jih Kovačič s sodelavci (2009: 58), in sicer so to otroška pornografija oziroma pedofilija, propagiranje terorizma, rasistična propaganda in sovražni govor.

1.1.1. Uporaba interneta pri nas in po svetu

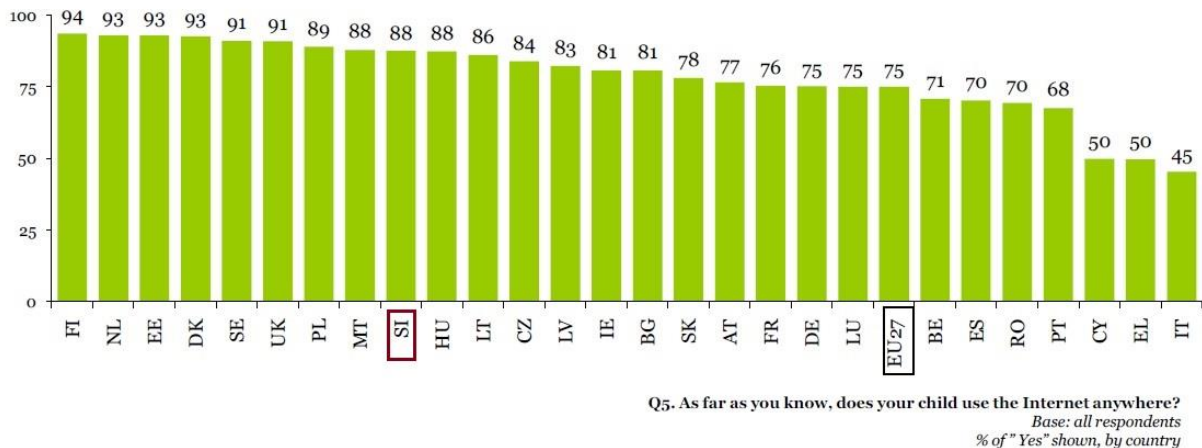
Dandanes ima večina mladih in otrok že pametne telefone, ki jih redno uporabljajo, kar pa jim omogoča vsakodnevni dostop do spleta. Po podatkih Statističnega urada Republike

Slovenije je v prvem četrtletju 2016 v Sloveniji internet, med osebami 16–74 let, uporabljalo 75 % oseb. Vsak dan je internet uporabljalo 64 % oseb, torej so to redni uporabniki interneta. Prav tako je imelo dostop do interneta 78 % gospodinjstev. Najpogosteje so osebe v istem starostnem obdobju do interneta dostopale prek mobilnega ali pametnega telefona – teh je 55 %. Takoj za tem jih 53 % do interneta dostopa preko prenosnega računalnika. Preko namiznega računalnika do interneta dostopa 43 % oseb, preko tabličnega pa 22 % oseb. Nekoliko manj oseb do interneta dostopa preko pametne televizije – teh je 13 %, 3 % oseb pa prek drugih mobilnih naprav (e-bralnik, pametne ure ipd.) (SURS 2016).

V starostni skupini 16–24 let je kar 91 % oseb do interneta dostopalo prek mobilnega ali pametnega telefona (kar je sicer enako povprečju v EU-28). V isti starostni skupini je do interneta prek prenosnega računalnika dostopalo 71 % oseb, prek namiznega računalnika pa 49 % oseb, potem nekoliko manj prek tabličnega računalnika – teh je 22 %, prek pametne televizije – teh je 21 % in prek drugih mobilnih naprav – teh je 6 % (ibid.).

Po poročilu raziskave EU Kids Online iz leta 2009 lahko razberemo, da je internet v povprečju uporabljalo 75 % otrok v starostni skupini od 6 do 17 let. Slovenija je nad povprečjem EU-27, saj internet v starostni skupini 6–17 let uporablja kar 88 % otrok. Skupine so bile razdeljene še na manjše starostno obdobje, in sicer v starostni skupini od 6 do 10 let uporablja internet kar 73 % otrok (EU-27 60 % otrok), v starostni skupini od 11 do 14 let internet uporablja 95 % najstnikov (EU-27 84 % otrok), v starostni skupini od 15 do 17 let pa internet uporablja 96 % najstnikov (EU-27 86 % otrok). Podatke so dobili tako, da so starše vprašali, ali njihov otrok uporablja internet in na podlagi njihovih odgovorov analizirali rezultat. Rezultati raziskave so vidni tudi v spodnjem grafu (RIS 2010).

Graf 1.1: Ali vaš otrok uporablja internet?

Vir: Eurobarometer 2008: 11

V tabeli lahko naredimo primerjavo rezultatov v Sloveniji z rezultati drugih držav in evropskim povprečjem. Tako lahko vidimo, da je Slovenija na 9. mestu. Raziskava je stara že nekaj let, zato si predstavljam, da so danes številke nekoliko višje, a nam podatki vseeno nazorno pokažejo, koliko je internet razširjen tudi med otroki. Kljub temu, da lahko ima dostop do interneta dobre in slabe strani, mlade s to tehnologijo spodbujamo k sodelovanju in raziskovanju, širjenju svojih obzorij. Vedno več je tudi medvrstniškega nasilja na internetu ali drugače spletnega nasilja.

1.2. Medvrstniško nasilje v šolskem okolju

Raziskava TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study), izvedena v Sloveniji leta 2015 pokaže, da nasilje v šoli vpliva tudi na učni uspeh učencev, saj je učni uspeh pri matematiki in naravoslovju nižji pri učencih, ki doživljajo nasilje tedensko kot pri ostalih učencih. Nekaj čez polovico (58 %) učencev četrtega razreda nasilja v šoli skoraj nikoli ne doživi. 29 % učencev je takšnih, ki nasilje doživijo vsak mesec, 14 % pa vsak teden. V osmem razredu nasilja ni več toliko, saj 72 % učencev skoraj nikoli ne doživi nasilja v šoli, 24 % ga doživi vsak mesec, 4 % pa vsak teden (TIMSS 2015: 8).

Največkrat se nasilje dogaja prav v šoli in ne na poti do šole ali iz nje, kot so nekateri prepričani. Navadno so nasilneži učenci iz istega razreda, torej vrstniki, nekoliko manj se nasilje dogaja med učenci višjih in nižjih razredov. Najbolj pogosto se nasilje dogaja med

prostim časom, torej med odmori, v podaljšanem bivanju, ko učitelj zamudi k pouku ali ko učitelj ni pozoren na dogajanje. Med žrtvami je več fantov kot deklet (Habbe 2000: 45).

1.2.1. Opredelitev pojma medvrstniško nasilje

Polak s sodelavci (2011: 206) povzema eno izmed definicij po Habbe (2000), da gre za medvrstniško nasilje, ko učenec ali skupina učencev drugega učenca zmerja, tepe, mu uničuje njegovo lastnino, govori neprijetne in neprimerne besede ter obrekuje in ga izloči iz družbe vrstnikov ipd., zaradi česar učenec trpi, braniti se pa ne more.

V angleščini se za to vrsto nasilja najbolj pogosto uporablja izraz »bullying«, ki ga je v slovenščino težko prevesti. Povedati je treba, da se izraz bullying uporablja izključno za nasilje v šolah oziroma pri otrocih, ki še obiskujejo šolo. V slovenščini bi lahko uporabili tudi druge izraze: zmerjanje, ustrahovanje, trpinčenje, maltretiranje, teženje, nadlegovanje ipd., a menim, da pomen besede najbolje zajame izraz medvrstniško nasilje. V literaturi se skozi čas pojavi več definicij za tovrstno nasilje (Polak et al. 2011: 206–207).

Dan Olweus je bil švedski profesor psihologije, ki je prvi začel raziskovati pojav medvrstniškega nasilja. Po njegovih raziskavah so začeli tovrstno nasilje raziskovati tudi drugod po svetu. Prvi je tudi postavil definicijo za medvrstniško nasilje, takrat še trpinčenje med učenci, iz katere izhajajo tudi ostale opredelitve. Lahko bi rekli, da je postavil temelje za problematiko medvrstniškega nasilja. »O trpinčenju med učenci lahko govorimo, kadar je neki učenec v daljšem časovnem obdobju večkrat izpostavljen agresivnemu vedenju oz. negativnim dejanjem, ki jih je povzročil njegov sovrstnik ali skupina učencev« (Olweus 1995: 11).

Druga definicija je naslednja: »Vrstniško nasilje je namerna, ponavljajoča se uporaba fizičnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja povzročitelja nad drugim otrokom ali mladim podobne ali enake starosti« (Aničić et al. 2002: 105).

Pečjak (2015: 9) povzema elemente različnih opredelitev medvrstniškega nasilja:

- je tisto nasilje, ki je ponavljajoče in se lahko dogaja dlje časa;
- ima namen škoditi drugemu;
- ima različne pojavne oblike (lahko je verbalno, psihično ali fizično ...);
- vključuje neravnovesje moči med žrtvijo in napadalcem (fizične ali psihične nemoči);

- je pogosto skrito avtoriteti v šoli (učiteljem);
- nasilneži ne pričakujejo, da bodo razkriti in da bodo trpeli posledice za svoja dejanja;
- nasilneže je pogosto strah nasilnih dejanj drugih;
- za žrtve ima tako nasilje fizične in psihične posledice;
- nasilje deluje kot grožnja ne samo na žrtev, pač pa tudi na tiste, ki so priče temu nasilju, torej na opazovalce.

»Medvrstniško nasilje lahko izvaja posameznik (nasilnež) ali skupina. Tudi tarča nasilja je lahko posameznik (žrtev) ali pa skupina. Empirične raziskave kažejo, da gre v večini primerov za medvrstniško nasilje nad posameznikom, trpinči pa ga skupina dveh do treh učencev« (Pečjak 2015: 10).

Kot že omenjeno, je za tovrstno nasilje značilno, da traja dlje časa. Starejša švedska raziskava pokaže, da so žrtve medvrstniškega nasilja žrtve tudi več let kasneje. Podobno velja tudi za tiste, ki so bili do učencev nasilni. Torej, če je bil nekdo nekoč nasilnež, je bil nasilnež tudi kasneje. Pregled številnih ameriških in angleških raziskav je pokazal, da je nasilno vedenje dokaj trajna osebna poteza. Rezultati raziskave vodijo k sklepu, da imajo žrtve in nasilneži to vlogo tudi več let (Olweus 1995:20).

Pečjak (2015: 17) navaja, da je veliko avtorjev pri internetnem medvrstniškem nasilju opazilo razliko med spoloma, in sicer naj bi veljalo, da je delež pri uporabi tovrstnega nasilja večji pri dekletih kot pri fantih, sicer pa velja tudi to, da dekleta uporabljajo več indirektnih oblik nasilja.

Več ljudi ima o medvrstniškem nasilju napačna prepričanja. Ta jim ne pomagajo pri tem, da bi nasilje ustavili, temveč kvečjemu prispevajo k temu, da se nasilje ohrani, saj nasilje ni dovolj problematizirano. Ta prepričanja pa so, da bo vmešavanje odraslih stvari samo še poslabšalo; otroci se morajo naučiti soočiti z vsakdanjimi stvarmi, del tega pa je tudi nasilje; norčevanje utrdi osebnost; ustrahovanje in norčevanje iz vrstnikov je popolnoma normalen del odraščanja; žrtev je nasilje sama iskala; deklice niso nasilne; zmerjanje in žaljenje je kot nek neformalni nadzor, npr. če se otrok ne bo umival, ga bodo zaradi tega žalili in se hecali, on pa se bo tako začel umivati; otroci bodo pomoč poiskali sami, ko ne bodo več zmogli. S takimi prepričanji odgovornost prelagajo na žrtve nasilja, misleč da si bodo pomoč poiskale same. Z zgornjimi prepričanji pa otrokom dajemo napačna prepričanja. Sporočamo jim, da je nasilje opravičljivo, saj ga je na primer žrtev sama

iskala. Damo jim občutek, da njihovo čutenje ni pomembno, odrasli ne vzbujajo zaupanja, saj bodo pomagali, ko se jim bo zdelo potrebno (Aničić et al. 2002: 104–105).

Odgovori učencev na vprašanje, zakaj so nekateri vrstniki nadlegovani, se v večini navezujejo na posebnosti v zunanosti (npr. nenavadno narečje, debelost, rdeči lasje, nošenje očal ipd), vendar raziskave tega ne potrjujejo, pokazale pa so, da so bili nasilneži fizično močnejši od povprečja, še bolj pa od žrtev (Olweus 1995: 20–21). Olweus (ibid.) ugotavlja, da ostajajo razlogi za takšne odgovore učencev. Prvi bi lahko bil ta, da je imelo v raziskavi 75 % učencev kontrolne skupine eno posebnost v zunanosti, saj na nek način vsi odstopamo od povprečja. Torej, če bi nasilnež iskal posebnost v zunanosti na komerkoli, bi jo gotovo našel. Drugi razlog bi lahko bil ta, da je lahko veliko otrok, ki imajo določeno posebnost v zunanosti in niso trpinčeni, pa se jih hitro spregleda. Tretji pa ta, da drugačnost ni nujno vzrok nasilja, se pa nasilnež spravi na možne posebnosti v zunanosti.

1.2.2. Oblike medvrstniškega nasilja

Po Besag (v Polak et al. 2011: 207) poznamo več vrst medvrstniškega nasilja. Prva je besedno nasilje, kamor spadajo zmerjanje, vzdevki in draženje. Druga vrsta je telesno nasilje, kamor uvrščamo brcanje, potiskanje in pretepanje. Zadnja vrsta nasilja je psihološko nasilje, pod katerega uvrščamo zavračanje, laganje in ustrahovanje. Avtorica poudarja tudi, da se lahko, v nekaterih primerih, trpinčenje pojavlja kot socialno sprejemljivo vedenje, npr. kot velika tekmovalnost pri doseganju športnih, učnih ali socialnih uspehov. Torej za trpinčenje smatramo nasilje, za katerega je značilno prevladovanje močnejšega učenca nad šibkejšim (Polak et al. 2011: 207).

Olweus (v Pečjak 2015: 10) razlikuje med neposrednim medvrstniškim nasiljem in posrednim medvrstniškim nasiljem. Pri neposrednem gre za odkrit in očiten napad na drugo osebo, pri posrednem pa gre za npr. socialno osamitev in izključitev iz skupine. Pečjak (2015: 11–12) navede dve širši kategoriji medvrstniškega nasilja, kakor jih kategorizira Sullivan (2011), to sta fizično nasilje (imenovano tudi direktno nasilje/agresija) in psihično nasilje (imenovano tudi posredno nasilje/agresija).

Fizično nasilje vključuje naslednja vedenja: pretep s poškodbami; namerno brcanje; odiranje, lasanje; omejevanje gibanja; grizenje; prerivanje, potiskanje; namerno poškodovanje lastnine posameznika oz. uničevanje njegovih osebnih predmetov.

Psihično nasilje pomeni napad na posameznikovo »notranjost«. Pri tej vrsti nasilja se škodi posamezniku, pogosto brez fizičnih znakov. Nekateri menijo, da je zaradi tega psihično nasilje manj škodljivo, a Goldstein s sodelavci (2007) opozarja, da je tako nasilje ravno tako škodljivo kot fizično. Psihično nasilje Sullivan (2011) deli na:

- *verbalno nasilje*, kamor uvrščamo: žaljivke in zmerljivke s spolno in socialno vsebino; razširjanje lažnih, neresničnih govoric = ruminacija; hujskanje prijateljev; grožnje, povezane z izsiljevanjem za denar; druge oblike verbalnega poniževanja, kot so opazke, spakovanje itd.
- *neverbalno nasilje*, ki ga deli na: direktno neverbalno nasilje, kot so npr. različne nesramne geste; indirektno neverbalno nasilje, ki je bolj zahrbtno in subtilno in vključuje manipulacijo z odnosi, kot npr. namensko socialno izključevanje; osamitev, ignoriranje (ibid.).

Pečjak (2014: 12) še pravi, da nekateri avtorji posebej navajajo še dve vrsti nasilja, spolno in spletno ali cyber nasilje.

- *Spolno nasilje*, otipavanje in spolno nadlegovanje, bi lahko glede na zgornjo kategorizacijo uvrstili v vse tri kategorije, fizično nasilje (potiskanje in otipavanje), prav tako psihološko nasilje, verbalno in neverbalno (z uporabo spolno sugestivnih izrazov ali neprimernih gest).
- *Spletno ali cyber nasilje* spada med psihično nasilje in se lahko pojavlja kot verbalno ali neverbalno (širjenje groženj, neresničnih informacij po spletu). Namen tovrstnega nasilja je osmešiti oziroma ponižati drugega.

Kot lahko vidimo, se kategorizacije med avtorji razlikujejo, a se posamezne kategorije med seboj prekrivajo in jih lahko med seboj povežemo.

1.2.3. Opredelitev internetnega medvrstniškega nasilja

Kovačič s sodelavci (2009: 49) nam ponudi opredelitev spletnega nadlegovanja po Becti (to je bivša britanska izobraževalna agencija za izobraževalno tehnologijo), ki se glasi: »Spletno nadlegovanje pomeni uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij (elektronska pošta, mobilni telefoni, tekstovna sporočila, takojšnje sporočanje, osebne spletne strani in forumi) z namenom podpirati namerno, ponavljajoče se in sovražno obnašanje do posameznikov ali skupin posameznikov.«

Pšunder pravi, da različni avtorji (Kowalski, Limber in Agatston 2008; Erdur-Baker 2010; Li 2007a) nasilje preko interneta opredeljujejo: »kot vsako dejavnost preko interneta, ki je bila storjena z namenom ustrahovati ali škodovati drugi osebi« (Pšunder 2012: 44).

Završnik (2013: 224) predstavi definicijo, ki vključuje temeljne elemente internetnega nasilja. To so:

1. agresivno in namerno dejanje,
2. dejanje, ki ga izvršuje skupina ali posameznik,
3. dejanje, storjeno s pomočjo elektronskih oblik komuniciranja, predvsem prek interneta in z mobilnimi telefoni,
4. dalj časa trajajoče ali ponavljajoče se dejanje,
5. dejanje zoper žrtve, ki se ne more zlahka braniti, tj. nesorazmerje moči.

Pri nas se lahko za to vrsto nasilja uporabljata tudi izraza spletno nasilje ali pa celo socialna krutost, kot ju poimenuje S. Pečjak (2015). Povzamemo lahko torej naslednje značilnosti spletnega nasilja:

- spletno nasilje je vse večji problem, povezan z velikim številom uporabnikov različnih telekomunikacijskih sredstev (računalnika in prenosnih telefonov);
- žrtve spletnega nasilja so velikokrat tudi žrtve drugih oblik medvrstniškega nasilja;
- nasilje pogosto izvajajo osebe, ki jih žrtev pozna;
- pogostejši uporabniki interneta so pogostejše žrtve spletnega medvrstniškega nasilja

(Pečjak 2015: 18).

1.2.3.1. Primerjava tradicionalnega in internetnega medvrstniškega nasilja

Predstavl bom primerjavo med tradicionalnim nasiljem ter internetnim nasiljem, ki ga opiše Pšunder (2012: 46), ter tako nekoliko bolj predstavil, kaj internetno medvrstniško nasilje lahko povzroči. Prva razlika je, da se nasilje dogaja na internetu in ne v šoli ali okolici, kar pomeni, da se tovrstno nasilje dogaja tudi izven šole. Na primer, pri tradicionalnem je nasilja konec, ko gre žrtev nasilja domov, saj je tam oseba varna do

naslednjega dne, ko gre spet v šolo. Pri internetnem nasilju pa je tako, da nasilju žrtev ne more pobegniti, saj lahko dobiva sporočila preko elektronske pošte, telefona, ne glede na to, kje se nahaja. In ko je neka žaljivka, slika ali karkoli drugega, kar je uporabljeno za zmerjanje, izsiljevanje, žaljenje neke osebe na internetu, je to dostopno širši javnosti. Objavo lahko vidi kdorkoli. Tradicionalno nasilje je omejeno na skupino, kjer se to nasilje dogaja, oziroma vrstnike, ki so nasilju priča.

V primerjavi s tradicionalnim nasiljem je storilec preko interneta manj pozoren na to, kakšne so lahko posledice njegovih dejanj. Prav tako nima nobene neposredne povratne informacije, kako se žrtev na njegovo zbadanje odzove s tem pa manj možnosti za empatijo, zaradi česar bi z zbadanjem mogoče prej nehal (Kowalski, Limber 2007: 23).

Pomemben dejavnik internetnega medvrstniškega nasilja je tudi anonimnost. Tako se lahko nekdo izživlja nad drugimi v tujem imenu in zaradi tega dobi nasilnež še večjo moč, več si drzne izreči. Po drugi strani se lahko oseba, ki je nadlegovana, ravno zaradi dejstva, da se to dogaja na internetu, počuti še bolj ogroženo in ponižano. Objavo, komentarje ali druge stvari lahko vidi več ljudi, saj ima dandanes skoraj vsak dostop do interneta.

»Precej trdovratno se je v ljudeh naselil občutek, da lahko internet uporabljamo skriti in izkoriščamo njegovo anonimnost. Gotovo je res, da ne moremo kar brez problemov odkriti identitete našega sogovornika v klepetalnici, na forumu ali kakšni drugi obliki internetne komunikacije. Do te mere je internet še vedno anonimen prostor, vendar pa se moramo zavedati, da ob deskanju na internetu za sabo puščamo sledi« (Kovačič et al. 2009: 11).

Vzroki tradicionalnega in internetnega medvrstniškega nasilja naj bi bili podobni, kot navaja Pušnikova s sodelavci (v Pšunder 2012: 47), to so premagovanje strahu; obvladovanje občutka ogroženosti; istovetenje z napadalcem; iskanje samopotrditve; iskanje ugodja; samokaznovalno vedenje; nekakšna reakcija oz. odziv na prizadetost; nadomestilo za pomanjkljivo samospoštovanje; lahko pa gre tudi za sprejemanje subkulturnih norm. Avtorji opozarjajo, da so raziskave o tovrstnem nasilju šele na začetku, zato so vzroki za pojavljanje internetnega medvrstniškega nasilja zaenkrat zgolj ugibanje.

1.2.4. Oblike internetnega medvrstniškega nasilja

Kočevar (v Kovačič et al. 2009: 44) navede, kaj vse spada pod nasilje na internetu. To so nasilne igre, spletna pornografija, sovražna sporočila, spolne zlorabe in nadlegovanje.

V eni od slovenskih raziskav so raziskovali tri temeljne oblike in sedem podoblik internetnega nasilja, zato bi kot oblike naštel te, ki so bile v raziskavi uporabljene. Poznamo nadlegovanje po internetu; nadlegovanje po spletnem socialnem omrežju in nadlegovanje po mobilnem telefonu. Podoblike pa so prekomerno pošiljanje SMS ali MMS sporočil; vzpostavljanje stikov v spletnih socialnih omrežjih z neznanci; prekomerno pošiljanje e-pošte; vzpostavljanje stikov v spletnih socialnih omrežjih z neznanci, ki ne uporabljajo svoje prave identitete; objavljanje fotografij na spletnem socialnem omrežju, brez uporabnikove privolitve; označevanje obraza na fotografijah drugih uporabnikov na spletnem socialnem omrežju in objavljanje predelanih fotografij posameznika brez njegovega dovoljenja. V raziskave SAFE.SI so razlikovali med dvema vrstama nadlegovanja. Prvo je spletno ali mobilno ustrahovanje oz. mučenje (uporabniki se med seboj žalijo ter izsiljujejo), drugo pa pošiljanje sporočil s spolno vsebino (ang. sexting) (Završnik 2013: 227–228).

Pečjak (2015: 16) poda še eno razdelitev internetnega medvrstniškega nasilja. Razlaga, da za spletno medvrstniško nasilje velja nasilno vedenje s pošiljanjem elektronskih sporočil ali sporočil po telefonu, torej tovrstno nasilje razdeli na dve obliki:

- Nasilje, ki poteka *po spletu* (prek elektronske pošte, klepetalnice, Messenger ipd.)
- Nasilje, ki poteka *po prenosnem telefonu* (SMS, MMS, klic.)

»Spletno nadlegovanje je razširjeno na internetu in tudi na mobilnih telefonih. Lahko se odvija preko elektronske pošte, klepetalnic, debatnih skupin, forumov, SMS-ov ali MMS-ov. Oblike nadlegovanja so predvsem naslednje: draženje, norčevanje iz posameznikov, opravljanje, pošiljanje nezaželenih sporočil, pošiljanje prizorov vrstniškega nasilja ipd.« (Kovačič et al. 2009: 48).

Največ internetnega medvrstniškega nasilja se dogaja v klepetalnicah in na forumih, vsem je skupen namen, ki pa je izražanje mnenj in pogovor o specifičnih zadevah. Na takšnih straneh lahko zasledimo žaljiva sporočila (»flaming«), spletno sovraštvo (»cyberhate«) in zalezovanje (»cyberstalking«). Obstajajo skupine, ki so sovražno nastrojene in svoje ideje delijo preko različnih sredstev obveščanja (letaki, revije, časopisi). Sovražna propaganda se je preselila že tudi na svetovni splet. Zaradi tega v klepetalnicah potekajo pogovori različnih skupin, kot so neonacisti, USENET skupine (zbirka tisočernih javnih diskusij). V teh diskusijah pa lahko zasledimo tudi sovražne in nasilne vsebine (Kovačič et al. 2009: 44).

Živimo v svetu, kjer imamo tudi pametne mobilne telefone, ki jih imamo vedno pri roki. Prav tako jih imajo tudi že otroci, zato je mobilni telefon pogosto medij, preko katerega se dogaja medvrstniško nasilje. Raziskava, ki je potekala v Londonu, nam pokaže, da je nasilje preko telefona in tekstovnega sporočila med tamkajšnjimi učenci najbolj pogosto. Rezultati so prikazani za učence, ki so rekli, da so medvrstniško nasilje doživeli enkrat ali dvakrat oziroma večkrat. Vprašali so, preko katerih medijev so nasilje doživeli (Smith et al., 2008: 379).

Tabela 1.1: Pogostost medvrstniškega nasilja prek sedmih različnih medijev

Type of cyberbullying	Phone call	Text message	Email	Picture/video clip	Instant messaging	Website	Chatroom
Study One: percent victim or bully more than once or twice (including once or twice in brackets)							
Victim in school	3.3 (14.3)	3.3 (14.3)	3.3 (5.5)	0 (6.5)	0 (5.5)	0 (5.5)	0 (1.1)
Victim outside school	10.9 (25.9)	3.3 (17.6)	4.4 (10.9)	0 (6.5)	3.3 (5.5)	1.1 (5.5)	0 (5.5)
Bully in school	1.1 (3.3)	0 (2.3)	2.2 (2.2)	0 (2.2)	0 (3.3)	0 (2.2)	0 (0)
Bully outside school	1.1 (7.6)	1.1 (3.4)	1.1 (3.3)	0 (3.3)	1.1 (4.4)	0 (2.2)	0 (2.2)
Study One: Percent aware of cyberbullying in school or circle of friends							
Awareness of cyberbullying	37.0	29.3	24.4	45.7	25.3	19.1	12.1
Study Two: Percent ever a victim or bully							
Victim	9.5	6.6	4.7	5.0	9.9	3.5	2.5
Bully	4.3	2.8	2.4	1.8	5.3	2.4	1.0

Vir: Smith et al. 2008: 379, Incidence of seven different media of cyberbullying.

»Dosegljivost preko mobilnega telefona uporabnikom vzbuja občutek povezanosti, dosegljivosti, varnosti, vključenosti, pa tudi anonimnosti in svobode. Tako ga nekateri uporabljajo tudi za škodljive namene. Mladi lahko po mobilnem telefonu dobivajo grožnje v obliki sms sporočil, zlonamerne klice, klice neznanih klicateljev, fotografije ali videoposnetke, ki jih prizadenejo. Ustrahovanja preko interneta, e-pošte in mobilnih telefonov so poleg učencev vse pogostejše deležni tudi učitelji. Nadlegovanje ali kakršna koli druga oblika nasilja pa seveda ni dopustna« (Kovačič et al. 2009: 49).

Pogosta oblika internetnega medvrstniškega nasilja je širjenje neresnic z namenom škodovati socialnem ugledu posameznika. To pa lahko poteka prek vseh zgoraj omenjenih medijev, torej preko e-pošte, Messengerja, forumov, strani za socialna omrežja (vsem znani Facebook), klepetalnice ipd. Pri tej vrsti nasilja gre za to, da je na internetu objavljena namerno spremenjena slika ali razna ocenjevanja o zunanosti in sposobnostih posameznika, mogoče posnetki osebe v nerodnih položajih in še kakšne druge stvari. Največji problem tovrstnega nasilja je, kot že prej omenjeno, to, da objava ostane na internetu in je dostopna vsem. Takšna objava lahko zaznamuje življenje posameznika, ki je žrtev tovrstnega nasilja (Pšunder 2012: 45).

Velikokrat se zgodi, da storilec vdre v žrtvin e-poštni naslov ali račun na strani za socialna omrežja in to izkoristi. Zgodi se tako imenovano prevzemanje identitete, saj storilec v žrtvinem imenu pošilja sporočila, navadno nesramna, žaljiva, nasilna in neprimerna. Tako žrtev izgubi zaupanje prijateljev in doživi izključitev iz socialnega kroga, kar utegne biti za najstnike precej problematično. Pri tej vrsti nasilja se lahko zgodi tudi, da se nekoliko meša z zgornjo obliko, torej da storilec v imenu žrtve objavi kakšno neresnično informacijo ali pa izrabi osebne podatke in jih objavi (ibid.).

1.2.5. Prepoznavanje medvrstniškega nasilja, povzročiteljev, žrtev in opazovalcev

O medvrstniškem nasilju ni veliko besed, prav tako ne o internetnem medvrstniškem nasilju. Zato pa obstajajo številni razlogi, ki doprinesejo k temu, da je tovrstno nasilje pogosto prikrito. Najpogostejši so:

- nasilneži in žrtve o tem molčijo (iz več razlogov);
- ta pojav odrasli pogosto podcenjujejo, ga minimalizirajo;
- tega pojava se pogosto ne zazna več let in stiske učencev se ne interpretirajo pravilno;
- v mnogih kulturah je pričakovano, da mladostniki sami rešujejo take težave;
- žrtev se pogosto počuti osramočena, ponižana, noče priznati sebi in drugim, da je socialno manj iznajdljiva, da se ne zna braniti;
- otrok, ki niso uspešni v socialnih stikih in postanejo žrtve medvrstniškega nasilja, se nekateri starši sramujejo (Pečjak 2015: 10).

Ravno zaradi tega, ker je tovrstno nasilje pogosto prikrito, je pomembno, da vemo, kako prepoznati medvrstniško nasilje, da prepoznamo znake in dejanja, ki bi lahko opozorili na nasilno vedenje. Le če nasilje odkrijemo, lahko ukrepamo ali ga ustavimo. Pomembno je tudi, da se nasilje odkrije čim prej, saj ga je tako lažje ustaviti, ker storilec tako povzroči manj škode.

Pri medvrstniškem nadlegovanju poznamo tri vloge, ki jih navedejo Xu in sodelavci (2012: 657). To so vloga žrtve, vloga nasilneža, vloga opazovalca, tisti, ki so na strani žrtve, tisti ki pomagajo nasilnežu (npr. s smejanjem) in tisti ki so na strani nasilneža. Kot lahko vidimo, je v medvrstniško nasilje vključenih veliko oseb z različnimi vlogami, nasilni dogodek pa vpliva na vse, ki so dogodku priča.

S. Pečjak (2015: 53) navede tri vloge, ki se pojavljajo v medvrstniškem nasilju. To so vloga žrtve, vloga nasilneža in več vlog opazovalcev. V nadaljevanju bom opisal te tri vloge, saj lahko zgoraj opisanih šest vlog združimo v tri, ki jih opiše Pečjak.

1.2.5.1. Žrtev medvrstniškega nasilja

Najprej je pomembno vedeti, kdo sploh je žrtev medvrstniškega nasilja. To je otrok, ki je daljše časovno obdobje izpostavljen zlorabi moči in agresivnemu vedenju s strani vrstnikov. Pri otroku to povzroči številne posledice, saj ima nasilje vpliv na njegov učni uspeh, zdravje in socialno vključenost. Termin žrtev mogoče zveni preveč označujoče, saj z njim ne mislimo, da je otrok povsem nemočen in brez energije. Ravno obratno, žrtev medvrstniškega nasilja potrebuje veliko moči, saj se mora vsakodnevno soočiti z nasilneži in z nasiljem. Mogoče bi bil primernejši izraz otrok z izkušnjo medvrstniškega nasilja, a se uporablja termin žrtev, ker je bolj poznan in bolj enostaven (Mugnaioni et al. 2016: 11).

Tipična žrtev medvrstniškega nasilja naj bi kazala več tesnobe in negotovosti kot drugi učenci. Pogosto so te osebe mirne, občutljive in previdne. Kadar so napadene, pogosto reagirajo z jokom (v nižjih razredih) in umikom. Navadno imajo tudi slabo samopodobo in malo samospoštovanja. Zdi se jim, da so neuspešne, počutijo pa se neprivlačne, ponižane in neumne (Olweus 1995: 21). Žrtve pogosto prihajajo iz družin, kjer konflikte rešujejo konstruktivno, brez vpitja in pretepanja, zato bi lahko rekli, da nasilja niso vajeni, posledično pa tudi ne vedo, kako bi nanj odgovorili. Navadno imajo dobre odnose s starši (Aničić et al. 2002: 109).

Besag (v Polak et al. 2011: 209) omenja še dve vlogi žrtve. Vlogo žrtenega kozla in razrednega klovna. Prva velja za tiste, ki prevzamejo vlogo žrtve z namenom, da jih skupina sprejme. Drugi pa se vključijo v skupino razdiralnejev le zato, da bi se zaščitili pred drugimi nasilneži.

Ker pa so žrtve pogosto tiho glede medvrstniškega nasilja, lahko prepoznamo znake, kdaj doživljajo nasilje. Te nam navede Aničić s sodelavci (2002: 110):

- »boji se prihajati v šolo ali odhajati iz nje, spremeni svojo običajno pot, zato zamuja ali pa prihaja v šolo zelo zgodaj,
- na šolskih izletih je vedno v bližini učiteljice ali učitelja in se od njega noče oddaljiti,
- starše prepriča, da ga spremljajo v šolo in čakajo ob koncu pouka,

- začne neopravičeno izostajati od pouka,
- poslabša se mu učni uspeh,
- ima poškodovano šolsko opremo ali je celo nima, ‚izgubi‘ kos oblačila,
- starši poročajo, da je nenadoma postal zadirčen in grob,
- je lačen po odmoru za malico oz. kosilo (nekdo mu je vzel malico ali denar zanjo),
- se zapre vase, začne jecljati, ima izredno nizko samopodobo,
- deluje vznemirjeno, preneha jesti, ne pridobiva teže,
- govori o samomoru ali ga celo poskuša narediti,
- začne krasti denar drugim otrokom (to od njega zahteva povzročitelj/-ica),
- odklanja pogovor ali si izmisli neverjetno zgodbo, da bi ga pustili pri miru,
- ima nepojasnjene modrice, odrgnine in druge poškodbe,
- sam začne uporabljati nasilje nad mlajšimi in manjšimi otroki, svojimi mlajšimi bratci in/ali sestrami.«

Olweus (1995: 22) žrtve razdeli še na dve skupini, in sicer prve so *pasivne ali podredljive žrtve*, kjer učenci s svojim vedenjem in stališči kažejo, da so negotovi posamezniki, ki se ne bodo branili, če jih kdo napade ali užali. Druga vrsta žrtev, ki je precej manjša, pa so *izzivalne žrtve*. Za njih naj bi bila značilna tesnoba in nasilno vedenje. Pogosto imajo učenci, ki spadajo v to skupino, težave z zbranostjo in pri ljudeh z njihovim obnašanjem povzročajo napetost in razburjenost. Nekateri med njimi so tudi hiperaktivni in pogosto motijo druge učence, kar lahko privede do negativnih reakcij, vendar to ne more biti opravičilo za nasilje.

Pomembno je, da žrtev ve, da se lahko zateče k staršem po pomoč, ti pa ji bodo morali verjeti in pomagati. Problem je, da veliko otrok misli, da je to tožarjenje, izdaja sovrstnikov, zagotoviti pa jim moramo, da je to način, kako tovrstno nasilje preprečiti. Seveda je ključno, da so starši pozorni na spremenjeno vedenje otroka, katero sem zgoraj navedel. Pomagamo mu lahko še tako, da mu povemo, kako se nasilju izogniti. To pomeni, da se izogiba določenih krajev, kjer se povzročitelji nasilja zadržujejo, naj je obdan s prijatelji, naj je v bližini učiteljev, naj ne odgovarja z nasiljem ali jokom, naj se raje umakne na varno. To je nekaj načinov, ki bi lahko pomagali žrtvi nasilja (Habbe 2000: 46–48).

1.2.5.2. Povzročitelj medvrstniškega nasilja

Povzročitelj medvrstniškega nasilja je otrok, ki nad vrstnikom izvaja nasilje ter zlorablja svojo fizično, psihično, spolno ali materialno moč. Nad vrstnikom je v procesu ustrahovanja in nadzora vse močnejši. Vse skupaj vodi v neravnovesje moči (Pušnik 2012 v Mugnaioni et al. 2016: 11).

Po raziskavi, ki je bila izvedena v Londonu leta 2008, je 82 učencev vedelo, kdo jih nadleguje. Število je relativno majhno. Od tega jih je 20,7 % odgovorilo, da je bil nasilnež v istem razredu oziroma v isti starostni skupini (v paralelki) 28 %. Nekaj jih je odgovorilo, da so bili povzročitelji iz višjih razredov – teh je 6,1 %, oziroma 2,4 % da nasilneži niso bili njihovih let. Nihče ni odgovoril, da bi bili povzročitelji mlajši. 22 % nasilnežev ni bilo iz njihovih šol, pri 20,7 % pa niso ugotovili, kdo je bil povzročitelj (Smith et al. 2008: 379).

Med najopaznejšimi lastnostmi nasilneža je njegova agresivnost. Večkrat je otrok, ki je povzročitelj medvrstniškega nasilja, agresiven tudi do odraslih. Zanj so značilne hitre, vročerkvne reakcije in potreba po obvladovanju drugih. Navadno imajo visoko samopodobo, saj je navadno nasilnež nekoliko močnejši od ostalih, to seveda ne pomeni, da vsak močnejši otrok postane nasilnež, je pa to ena izmed lastnosti nasilneža. Nasilneži imajo navadno potrebo po nadvladi, radi se uveljavljajo z močjo (Polak et al. 2011: 209).

Olweus (1995: 35–36) opozarja na nekaj splošnih značilnosti, ki kažejo na to, da učenec nadleguje sovrstnika:

- Povzročitelj je navadno telesno močnejši od žrtve, enake starosti ali nekoliko starejši, navadno uspešen pri športu in pretepih (kar velja bolj za dečke);
- Imajo izrazito potrebo po nadvladovanju in podrejanju drugih, pred drugimi učenci pametujejo s svojo dejansko ali namišljeno večvrednostjo;
- So impulzivni in vročerkvni, s težavo se podrejajo pravilom, mogoče si prednost skušajo zagotoviti z goljufanjem;
- Na splošno so agresivni in nasprotujoči tudi do odraslih, dobro se znajdejo, ko zaidejo v težke situacije, lahko se jih bojijo tudi odrasli;
- Kažejo le malo sočutja do učencev, ostalim se zdi, da so grobi in trdosrčni;
- Imajo povprečno ali nadpovprečno samopodobo, niso negotovi in tesnobni;
- Imajo »slabo družbo«, dokaj hitro začnejo z deviantnim vedenjem;

- Priljubljenost in šolski uspeh so lahko pri njih povprečni, nadpovprečni ali podpovprečni. V višjih razredih priljubljenost in šolski uspeh navadno (ne vedno) padeta pod povprečje.

Večina avtorjev se strinja glede skupnih lastnosti nasilnežev, čeprav bi tipičnega nasilneža težko opisali. Te lastnosti združi Aničič s sodelavci (2002: 111):

- Ne počutijo se sposobne spoprijeti se z vsakodnevnimi dogodki. Raje se sploh ne trudijo in niti ne poskusijo kot da bi doživeli neuspeh;
- Največkrat so sami žrtve ustrahovanja ali nasilja v družini;
- Moč, avtoriteta in materialni uspeh so vrednote, ki jih cenijo v njihovih družinah;
- Pogosto menijo, da kazanje čustev ni dovoljeno, zato ne čutijo obžalovanja, kadar nadlegujejo vrstnika/vrstnico;
- Za svoja dejanja ne sprejemajo odgovornosti;
- Čutijo potrebo po nadvladi, vedno hočejo zmagati.

Tipičnega nasilneža lahko torej opišemo kot učenca, pri katerem prevladujeta agresivnost in telesna moč. Navadno nasilneže obkroža majhna skupina (dva ali trije) prijateljev, ki jih podpirajo. Nasilneži imajo pogosto tudi bolj pozitivna stališča do nasilja in uporabe nasilnih sredstev kot drugi učenci. Poznamo tudi tako imenovane pasivne nasilneže. To so tisti otroci, kateri sodelujejo pri nadlegovanju in zmerjanju, a za to ne prevzamejo pobude (Olweus 1995: 23).

Na Švedskem so na osmih šolah izvedli raziskavo, da bi videli, kdo je večkrat v vlogi povzročitelja, deklice ali dečki. Rezultati kažejo, da je 36,2 % žrtev povedalo, da je bil nasilnež en fant. Enak odstotek (36,2 %) ni vedelo spola nasilneža. 12,1 % je povedalo, da je bila povzročiteljica deklica, 5,2 % anketirancev pa je povedalo, da jih je nadlegovalo več deklic ali več fantov ali oboje. V isti raziskavi so tudi preverjali, ali je res, da otrok, ki doživlja tradicionalno nasilje, postane nasilnež preko spleta. Ugotovili so, da je 9 % takšnih, ki so doživeli samo tradicionalno obliko medvrstniškega nasilja, od tega pa jih je 1 % izvajal nasilje nad drugimi preko interneta (Slonje in Smith 2008: 151).

1.2.5.3. Opazovalci medvrstniškega nasilja

Poleg žrtev ima medvrstniško nasilje velik vpliv tudi na tretjo skupino učencev, ki so posredno vključeni v medvrstniško nasilje – opazovalce. Ti navadno ne reagirajo, saj se

počutijo nemočne ali so razburjeni; se bojijo da bodo sami naslednja žrtev; imajo sicer občutek krivde, ker ne posredujejo ali poiščejo pomoči odraslih (Aničič 2002: 113).

Medvrstniško nasilje se v kar 85 % pojavlja ob navzočnosti drugih vrstnikov, ugotavljata Pepler in Craig (Pečjak 2015: 63). Tudi opazovalci imajo pomembno vlogo pri medvrstniškem nasilju, saj zavzemajo različna stališča. Večina jih kaže negativno stališče do medvrstniškega nasilja, so pa tudi takšni, ki dajejo pobudo, se smejiyo ali pa ne naredijo nič, zato lahko opazovalce razdelimo v štiri skupine (Pečjak 2015: 64):

- *Posnemovalci nasilneža* so tisti učenci, ki imajo nasilneža za vzor. Navadno so to učenci, ki nimajo visokega socialnega statusa med vrstniki, so negotovi in potrebujejo samopotrjevanje. Poznamo pa še takšne učence, ki jim, ko vidijo, da je nasilnež za dejanja nagrajen (več spoštovanja, popularnost), popustijo zavore. V primeru, da nasilje izvaja več učencev, se zgodi razpršenost, razredčenost odgovornosti.
- *Podporniki nasilneža (pasivni in aktivni spodbujevalci)* so tisti, ki pomagajo nasilnežu z raznimi pripombami, s smehom, nasilnežu dajejo tudi potuho.
- *Nevpleteni* so učenci, ki nasilje le opazujejo in ne reagirajo. Razlogi za to so različni.
- *Branilci žrtve* so učenci, ki niso pristaši medvrstniškega nasilja. Pasivni branilci nasilja ne zaustavijo, le zapustijo kraj nasilja ali so tihe priče. Obstajajo pa tudi aktivni branilci, kateri skušajo nasilje ustaviti ali pa potolažiti žrtev ali poiskati odrasle za pomoč.

Opazovalci v več primerih ne spregovorijo o tovrstnem nasilju iz več razlogov (Aničič 2002: 115–116):

- Bojijo se maščevanja povzročitelja nasilja;
- Bojijo se, da bi jih odrasli na hitro odslovili z nasvetom, ki so ga že slišali in ne deluje (ne hodi v garderobo), da jih bodo imeli za »špec kahle«. Nekateri je strah, da jih bodo odrasli zavrnili ali pa celo ošteli in kaznovali;
- Ne vedo, kako se izraziti, saj ne vedo, da lahko odrasli kaj naredijo. Bojijo se, komu bodo povedali;
- Situacija se jim zdi nerešljiva;
- Mislijo, da si morajo pomoč odraslih najprej zaslužiti;
- Bojijo se, kaj si bodo odrasli mislili o njih.

V Kanadi je bila izvedena raziskava med 264 učenci treh šol. Raziskovali so tudi, koliko učenci mislijo, da so odrasli pomagali pri preprečitvi internetnega medvrstniškega nasilja, oziroma koliko verjamejo, da lahko odrasli pomagajo pri tovrstnem nasilju. Rezultati pokažejo, da le 64,1 % učencev meni, da so odrasli skušali ustaviti internetno medvrstniško nasilje, ko so bili o le tem obveščeni. Ugotovijo tudi, da bi žrtev, ki je punca, za nasilje bolj verjetno povedala odraslemu, kot če bi žrtev bil fant. V primeru, da je bil kdo priča internetnemu medvrstniškemu nasilju, bi le 30,1 % učencev za nasilje povedalo odraslemu (Li 2006: 164).

1.2.6. Internetno medvrstniško nasilje med otroki in mladostniki

Raziskava Eurobarometer iz leta 2008 nam razkrije, česa se starši bojijo pri tem, da njihovi otroci uporabljajo internet. Največ slovenskih staršev – teh je 55 %, skrbi, da bodo njihovi otroci na spletu dostopali do strani, ki imajo seksualno ali nasilno vsebino. Zaradi internetnega medvrstniškega nasilja pa je zaskrbljenih kar 53 % staršev. 50 % slovenskih staršev skrbi, da bi njihovi otroci postali žrtve t.i. grooming-a, kar pomeni, da bi njihovi otroci postali žrtve zapeljevanja s strani odraslega, z namenom prepričati jih v spolni odnos. 47 % slovenskih staršev skrbi, da bi njihovi otroci, zaradi prevelike uporabe interneta, postali izolirani. In sedaj, ko imajo tudi otroci mobilne telefone, obstaja možnost, da se nadlegovanje zgodi prav prek le teh. Te možnosti se zaveda 40 % staršev (Kovačič et al. 2009: 7).

Znanih je več primerov, ki so se zaradi internetnega nasilja, ki je šlo predaleč, končali s samomorom. Prvi svetovno najbolj odmeven primer spletnega nadlegovanja, ki se je začelo čisto nedolžno, končalo pa tragično, je zgodba Megan Meier. Gre za to, da sta mati Lori Drew in hči Sarah Drew na strani MySpace ustvarili lažen profil najstnika Joshua Evansa. Namen je bil, da bi zavajali 13 letno Megan Meier, prijateljico, katera se je zdravila za depresijo. Ustvarili sta krajšo romantično navezo, katero pa je Josh grobo prekinil. To je vodilo k temu, da je mlada Megan storila samomor. Lori Drew je bila obtožena kršenja Zakona o računalniških goljufijah in zlorabi računalnikov, grozilo pa ji je do 20 let zapora. Sodišče jo je obsodbe oprostilo, saj je kršila »samo« splošne pogoje uporabe spletnega socialnega omrežja (Završnik 2013: 220–221).

Raziskava, ki so jo izvedli med približno 2000 učenci tridesetih srednjih šol v Združenih državah, je pokazala, da se pri vseh vrstah nadlegovanja pokaže povečanje samomorilnih

misli med anketiranci. Zanimivo je to, da so bili mladi, ki so imeli izkušnjo biti žrtev ali povzročitelj, višje na lestvici, ki je kazala stopnjo samomorilnosti, kot tisti, ki tega sploh niso doživeli. Višje na lestvici so bili tisti, ki so bili žrtve kot tisti, ki so bili povzročitelji. Raziskava pa tudi pokaže, da je med temi, ki imajo samomorilne misli, 6 % takšnih, ki so bili žrtev medvrstniškega nasilja, 3 % je takšnih, ki so bili povzročitelji medvrstniškega nasilja (Hinduja in Patchin 2010: 214).

Pri nas je poznan primer, ki se je zgodil leta 2014, in sicer o ravnatelju mariborske šole, ki je storil samomor zaradi internetnega in medijskega pritiska. Šlo je za to, da je učenec v prostorih šole s telefonom posnel spolni odnos med ravnateljem in učiteljico. Tako je postal ravnatelj zaradi objave posnetka na spletu znan po vsej Sloveniji, kar je povzročilo, da pritiska ni zdržal in je zaradi tega storil samomor.

Glede internetnega medvrstniškega nasilja ali «cyberbullying» je v Sloveniji zelo malo napisanega, prav tako je to področje zelo malo raziskano. Zasledil pa sem nekaj tujih raziskav, katerih rezultati so pokazali vzroke, zakaj se sploh dogaja tovrstno nasilje. V Sloveniji sem našel manjšo raziskavo na to temo, ki je bila del diplomske naloge. König, Gollwitzer in Steffgen (v Skumavc 2016: 13–14) so v raziskavi med 473 učenci leta 2010, ugotovili, da je bil eden od pomembnih motivov za spletno nadlegovanje ravno maščevanje vrstnikom, ki so izvajali nasilje. Za nadlegovanje po spletu se je odločila več kot polovica žrtev medvrstniškega nasilja, kjer je bila vsaj četrtnina njihovih žrtev med prejšnjimi nasilneži. Gradinger, Strohmeier in Spiel pa so leta 2009 v raziskavi med 761 mladimi, od 14 do 19 let, ugotovili, da je žrtev spletnega nadlegovanja tudi žrtev medvrstniškega nasilja v šoli ali na ulici ali kjer drugje kot na spletu. Zato avtorji povezujejo medvrstniško nasilje in internetno medvrstniško nasilje ter s tem potrdijo to, da so lahko akcije, ki so namenjene medvrstniškemu nasilju, uspešne tudi pri internetnem nadlegovanju.

Iz rezultatov raziskave, ki je bila opravljena med učenci 6. do 8. razreda je razvidno, da je 18 % učencev trdilo, da so doživeli spletno medvrstniško nasilje vsaj enkrat v zadnjih par mesecih. 6 % učencev pove, da so bili žrtve tovrstnega nasilja vsaj dvakrat ali več. 11 % učencev istega vzorca je priznalo, da so prek spleta nadlegovali oz. izvajali spletno nasilje vsaj enkrat v zadnjih mesecih, 2 % pa da so spletno nasilje izvajali vsaj dvakrat ali več (Kowalski, Limber 2005). Iz iste raziskave se lahko razbere, kdo večkrat izvaja in kdo je žrtev nasilja. Dekleta so žrtve in izvajalci nasilja dvakrat toliko kot fantje. Med temi, ki so bili zadnje čase žrtve internetnega nasilja, so v 62 % nasilje nad njimi izvajali sošolci, v 46

% primerov pa prijatelji. 55 % učencev niso vedeli, kdo izvaja nasilje nad njimi. Med temi, ki so zadnje čase nasilje izvajali, je 60 % učencev priznalo, da so v šoli nadlegovali drugega učenca ali sošolca, 56 % pa jih je nadlegovalo prijatelja/prijateljico (ibid).

Druga raziskava je bila opravljena med 99 učenci treh osnovnih šol in 93 dijaki treh srednjih šol. V raziskavi so ugotovili, da je 19,8 % anketirancev že bilo žrtev nasilja preko interneta ali mobitela, 13 % pa je bilo takšnih, ki se ne spominjajo ali ne vedo, da so bili žrtev tovrstnega nasilja (Bačun 2012: 56).

1.3. Zakonska podlaga in ukrepi za medvrstniško nasilje

Dejanje medvrstniškega nasilja (v primeru fizičnega nasilja) lahko velja tudi za eno od kaznivih dejanj, ki so navedena v Kazenskem zakoniku, zato je potrebno dogodek prijaviti policiji. Izpolnjena morata biti dva pogoja, in sicer, da je pri povzročitelju nasilja že nastopila kazenska odgovornost (14 let) in da dejanje ustreza opisu kaznivega dejanja, ki se ga po uradni dolžnosti preganja. To pomeni, ko gre za primer fizičnega nasilja, s katerim je povzročena poškodba, spolnega nasilja, tatvine, izsiljevanja ali materialnega nasilja. Prijava ni potrebna v primerih verbalnega in psihičnega nasilja. Po prijavi na policijo informacijo o nasilju ravnatelj sporoči tudi na center za socialno delo, ki je po kazenski zakonodaji ravno tako dolžan sodelovati v postopku. V tem primeru se tim v šoli razširi še s člani iz centra za socialno delo (Mugnaioni 2016: 25).

Shemo ukrepanja za medvrstniško nasilje nam lepo predstavi Mugnaioni s sodelavci (2016: 19–24). Ko strokovni delavec ali kdo drug od zaposlenih zazna nasilje, je potrebno najprej poskrbeti, da se nasilje ustavi in s tem zaščiti žrtev. Temu koraku bi lahko rekli *takojšnja intervencija*. To pomeni, da se žrtev in nasilneža razdvoji in pokliče pomoč (zdravniško), če je to potrebno. Potreben je tudi ločen pogovor z žrtvijo, da se le ta pomiri. V ta korak spada še zapis zaznave nasilja, ki se preda svetovalni službi. Potem sledi *procesna intervencija*, pri kateri sodeluje več strokovnih delavcev glede na njihove kompetence. Naredi se tim, katerega morajo sestavljati vsaj ravnatelj, svetovalni delavec in razrednik. Ta tim dela na posameznem primeru z vsakim uporabnikom posebej, torej najprej z žrtvijo in nato s povzročiteljem. Potrebno je tudi delo z razredom oziroma opazovalci ter starši. Po potrebi se vključi tudi druge inštitucije.

Kot zanimivost naj dodam, da je podjetje Microsoft v letu 2003 zaprlo svoje brezplačne klepetalnice v kar 28. državah z namenom, da bi otroke zaščitili pred morebitno otroško

pornografijo. Iz raziskave EU Kids Online so izvedeli, da se je npr. na Češkem s svojimi internetnimi kontakti dobilo kar dve tretjini mladih, starih 12–17 let (Kovačič et al. 2009: 60).

Pri nas je pomembna spletna stran Spletno oko (www.spletno-oko.si), ki omogoča, da stvari, ki se nam na internetu zdijo nezakonite, prijavimo. Strokovnjaki, ki delajo za Spletno oko, prijavljeno vsebino pregledajo in v primeru, da gre za nezakonito dejanje, zadevo posredujejo na policijo in tudi tožilstvo. Stran nam dopušča prijavo dveh dogodkov, domnevnega sovražnega govora in posnetkov spolnih zlorab otrok. Prijavo lahko oddamo ne glede na to, kje smo takšno vsebino zaznali ali je to na socialnem omrežju ali na portalu, pri neposrednem sporočanju, po elektronski pošti, skratka kjerkoli to vsebino zaznamo.

1.3.1. Zakonodaja

Obveznost prijave kaznivega dejanja policiji nam narekuje 145. člen Zakona o kazenskem postopku (ZKP-UPB8, Ur. l. RS, št. 32/12), ki pravi: »Vsi državni organi in organizacije z javnimi pooblastili so dolžni naznaniti kazniva dejanja, za katera se storilec preganja po uradni dolžnosti, če so o njih obveščeni, ali če kako drugače zvedo zanje«.

Prijava na center za socialno delo je omenjena v 91. členu Zakona o socialnem varstvu (ZSV-UPB2, Ur. l. RS, št. 3/07): »Pobudo za začetek postopka po uradni dolžnosti dajo lahko zakonec, otroci, osebe, ki živijo v skupnem gospodinjstvu z osebo, ki potrebuje varstvo in pomoč, delodajalec in sindikat. Organi ter zavodi in druge organizacije, ki pri svojem delu ugotovijo ogroženost otroka, mladoletnika ali osebe, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, so dolžni o tem obvestiti center za socialno delo na svojem območju«.

296. člen v Kazenskem zakoniku (KZ-1, Ur. l. RS, št. 50/12) omenja fizično nasilje, ki se tudi lahko zgodi pri medvrstniškem nasilju:

»(1) Kdor z drugim grdo ravna, ga pretepa ali drugače boleče ali ponižujoče kaznuje, ga s silo ali grožnjo z neposrednim napadom na življenje ali telo preganja ali mu jemlje svobodo gibanja, ga prisiljuje k delu ali opuščanju dela ali ga kako drugače z nasilnim omejevanjem njegovih enakih pravic spravlja v podrejen položaj, se kaznuje z zaporem do dveh let.

(2) Če dejanje iz prejšnjega odstavka storita dve ali več oseb ali če je bilo hudo ponižanih več oseb ali če storilec drugega lahko telesno poškoduje, se storilec kaznuje z zaporem do treh let«.

Za internetno medvrstniško nasilje nimamo posebej urejenega zakona. Lahko pa v Kazenskem zakoniku najdemo primeren člen, ki bi se lahko nanašal na spletno medvrstniško nasilje. Eden takšnih je 143. člen, ki govori o zlorabi osebnih podatkov, ki bi se lahko navezoval na zgoraj omenjeno vrsto tovrstnega nasilja, prevzemanje identitete.

»(1) Kdor brez podlage v zakonu ali v osebni privolitvi posameznika, na katerega se osebni podatki nanašajo, osebne podatke, ki se obdelujejo na podlagi zakona ali osebne privolitve posameznika, posreduje v javno objavo ali jih javno objavi, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporem do enega leta.

(2) Enako se kaznuje, kdor vdre ali nepooblaščno vstopi v računalniško vodeno zbirko podatkov z namenom, da bi sebi ali komu drugemu pridobil kakšen osebni podatek«.

Še ustrežnejša bi bila naslednja odstavka istega člena:

»(4) Kdor prevzame identiteto druge osebe ali z obdelavo njenih osebnih podatkov izkorišča njene pravice, si na njen račun pridobiva premoženjsko ali nepremoženjsko korist ali prizadene njeno osebno dostojanstvo, se kaznuje z zaporem od treh mesecev do treh let.

(5) Kdor stori dejanje iz prvega odstavka tega člena tako, da posreduje v javno objavo ali javno objavi občutljive osebne podatke, se kaznuje z zaporem do dveh let«.

Prav tako v kazenskem zakoniku 221. člen govori o napadu na informacijski sistem.

» (1) Kdor neupravičeno vstopi ali vdre v informacijski sistem ali kdor neupravičeno prestreže podatek ob nejavnem prenosu v informacijski sistem ali iz njega, se kaznuje z zaporem do enega leta.

(2) Kdor podatke v informacijskem sistemu neupravičeno uporabi, spremeni, preslika, prenaša, uniči ali v informacijski sistem neupravičeno vnese kakšen podatek, ovira prenos podatkov ali delovanje informacijskega sistema, se kaznuje za zaporem do dveh let«.

Del medvrstniškega internetnega nasilja je, kot sem že omenil, otroška pornografija. To do neke mere ureja Zakon o medijih (ZMed, Ur. l. RS, št. 110/06), ki v 84. členu pravi: »Pornografske vsebine v tiskanih publikacijah ter na oglasnih površinah so lahko ponujene le tako, da jih otroci in mladoletniki ne morejo videti in kupiti. Dostop do pornografskih

vsebin v elektronskih publikacijah mora biti s tehničnimi sredstvi oziroma z zaščito omejen tako, da otroci in mladoletniki do njih ne morejo dostopati«.

Ravno tako o tem govori nekaj členov v Kazenskem zakoniku. Eden teh je 173.a člen: »Kdor osebo, mlajšo od petnajst let, prek informacijskih ali komunikacijskih tehnologij nagovarja za srečanje z namenom, da bi zoper njo storil kaznivo dejanje iz prvega odstavka 173. člena tega zakonika ali zaradi izdelave slik, avdiovizualnih ali drugih predmetov pornografske ali drugačne seksualne vsebine, in so nagovarjanju sledila konkretna dejanja za uresničitev srečanja, se kaznuje z zaporom do enega leta«.

O tem govori tudi 176. člen Kazenskega zakonika, ki govori o prikazovanju, izdelavi, posesti in posredovanju pornografskega gradiva:

»(1) Kdor osebi, mlajši od petnajst let, proda, prikaže ali z javnim razstavljanjem ali kako drugače omogoči, da so ji dostopni spisi, slike, avdiovizualni ali drugi predmeti pornografske vsebine, ali ji prikaže pornografsko ali drugačno seksualno predstavo, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do dveh let.

(2) Kdor s silo, grožnjo, preslepitvijo, prekoračitvijo ali zlorabo pooblastil, novačenjem, nagovarjanjem ali zaradi izkoriščanja navede, pridobi ali spodbudi mladoletno osebo za izdelavo slik, avdiovizualnih ali drugih predmetov pornografske ali drugačne seksualne vsebine, za sodelovanje v pornografski ali drugačni seksualni predstavi ali kdor taki predstavi vedoma prisostvuje, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do osmih let.

(3) Enako kot v prejšnjem odstavku se kaznuje, kdor zase ali za drugega pridobiva, proizvede, razširi, proda, uvozi, izvozi ali drugače ponudi pornografsko ali drugačno seksualno gradivo, ki vključuje mladoletne osebe ali njihove realistične podobe, ali kdor poseduje tako gradivo ali pridobi dostop do takega gradiva s pomočjo«.

V zakonih je omenjen tudi sovražni govor, ki se na internetu večkrat pojavlja v raznih forumih in klepetalnicah in je zato ena izmed bolj razširjenih oblik internetnega nasilja. Omeniti je potrebno 297. člen Kazenskega zakonika, ki pravi: »(1) Kdor javno spodbuja ali razpihuje sovraštvo, nasilje ali nestrpnost, ki temelji na narodnostni, rasni, verski ali etnični pripadnosti, spolu, barvi kože, poreklu, premoženjskem stanju, izobrazbi, družbenem položaju, političnem ali drugem prepričanju, invalidnosti, spolni usmerjenosti ali katerikoli drugi osebni okoliščini, in je dejanje storjeno na način, ki lahko ogrozi ali moti javni red in mir, ali z uporabo grožnje, zmerjanja ali žalitev, se kaznuje z zaporom do dveh let.

(2) Enako se kaznuje, kdor na način iz prejšnjega odstavka javno širi ideje o večvrednosti ene rase nad drugo ali daje kakršnokoli pomoč pri rasistični dejavnosti ali zanika, zmanjšuje pomen, odobrava, opravičuje, smeši ali zagovarja genocid, holokavst, hudodelstvo zoper človečnost, vojno hudodelstvo, agresijo ali druga kazniva dejanja zoper človečnost, kot so opredeljena v pravnem redu Republike Slovenije.

(3) Če je dejanje iz prejšnjih odstavkov storjeno z objavo v sredstvih javnega obveščanja ali na spletnih straneh se s kaznijo iz prvega ali drugega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorni urednik oziroma tisti, ki ga je nadomeščal, razen če je šlo za prenos oddaje v živo, ki ga ni mogel preprečiti ali za objavo na spletnih straneh, ki uporabnikom omogočajo objave vsebin v dejanskem času oziroma brez predhodnega nadzora.

V slovenski zakonodaji internetno medvrstniško nasilje ni posebej zakonsko urejeno. Po svetu je vedno več držav, kjer je internetno medvrstniško nasilje zakonsko urejeno. To so Kanada (zakon o izobraževanju nareka, da vsakemu, ki izvaja internetno medvrstniško nasilje, grozi izključitev iz šole); Združeno Kraljestvo (tovrstno nasilje se lahko kaznuje s 6 ali več meseci zaporne kazni); Idaho; Havaji (študent ki izvaja tovrstno nasilje mora plačati kazen 100 \$); Louisiana (študent plača kazen 500 \$ v primeru internetnega nasilja, ali pa 6 mesecev zopora); Filipini (šola mora prijaviti povzročitelje internetnega medvrstniškega nasilja, drugače so oni deležni sankcij); Avstralija (zakoni za tovrstno nasilje se med teritoriji nekoliko razlikujejo, a zahtevajo, da država ukrepa, da žrtev vložijo tožbo); ZDA (vsaka zvezna država ima svoj zakon za tovrstno nasilje, a je to urejeno v 41 državah od 50) in še bi lahko naštevali. Zdi se mi pomembno, da je to urejeno z zakonom prav zato, ker se internet in z njim nasilje prek interneta vedno bolj razširjata (Cyberbullying laws around the globe: where is Legislation strongest 2017).

1.4. Relevantnost internetnega medvrstniškega nasilja za socialno delo

Socialni delavci in delavke večkrat delamo z ljudmi, ki odstopajo od družbenih norm in je njihovo vedenje drugim škodljivo, nevarno. Med tovrstna vedenja lahko spada tudi internetno medvrstniško nasilje. Tako imenovano odklonsko vedenje definirajo družbene norme, zato je pomembno, da mladostnikov in otrok ne označimo z nalepkami, s katerimi to deviantnost ustvarimo, saj jih lahko to zaznamuje za vedno. Postrak (2003) omenja dejavnike prestopniškega vedenja (po Tivadar, 2000). Sem spadajo spol, gmotne razmere, izobrazba staršev, družina, doživljanje šole in šolski uspeh, religioznost in druge vrednote.

Iz tega lahko izpeljemo predpostavko, da mora socialni delavec v našem primeru pri delu z mladostnikom upoštevati celoten kontekst njegovega življenja.

Pri problemu internetnega medvrstniškega nasilja lahko imamo socialni delavci in socialne delavke pomembno vlogo. Kot že omenjeno, je pomembno, da žrtve nasilja vedo, da za nasilje lahko povedo odrasli osebi, kateri lahko zaupajo in bo ta tudi ukrepala, če za nasilje izve. Ni pa poudarek samo na žrtvi, pomembno je, da se dela tudi s povzročiteljem ali opazovalci nasilja. Socialno delo lahko torej otroku, ki je žrtev, povzročitelj ali priča tovrstnemu nasilju (ekspert iz izkušenj), nudi prostor, ki je odprt za pogovor, in skupaj z uporabnikom dosežeta želene cilje. Socialni delavec mora biti pri tem procesu spoštljiv in odgovorni zaveznik.

Pri socialnem delu je odnos, ki ga imamo z uporabnikom, zelo pomemben. Kot pravi Čačinovič Vogrinčič s sodelavci (2009: 7): »Delovni odnos je dober in uporaben opis odnosa pomoči v socialnem delu, ki omogoča, da socialna delavka in uporabnik vzpostavita proces pomoči v skladu s sodobnimi spremembami v paradigmi. Delovni odnos omogoča in olajša proces pomoči, ker varuje pogovor tako, da se pomoč raziskuje in soustvarja«. To se mi zdi pomembno ravno zato, ker menim, da se socialno-delovni odnos prav tu razlikuje od drugih. Uporabniku se bolj približamo in skupaj z njim zgradimo odnos in atmosfero, v kateri bomo soustvarjali skupne rešitve. Pri takšni bolj občutljivi temi, kot je internetno medvrstniško nasilje in pri otrocih, se mi ravno ta odnos zdi še bolj pomemben.

Prav tako je pomembno, da v odnosu upoštevamo vse elemente delovnega odnosa, še posebej pomembna se mi zdi perspektiva moči, s katero je lahko zaznamovan celoten delovni pristop socialnega delavca. To je še posebej pomembno pri žrtvah tovrstnega nasilja, saj se jim kot sogovorniki pridružujemo skozi perspektivo njegovih/njenih virov moči, katere prepoznamo in jih hkrati okrepimo, medtem ko spoznavamo žrtvino zgodbo in njen svet ter vizijo sprememb (Šugman Bohinc et al. 2007: 62). V takšnem odnosu je v takšnem primeru krepitev moči zelo pomembna, saj da to uporabniku moč, za spopadanje s problemom.

»Krepitev moči lahko – ne samo v socialnem delu, ampak tudi nasploh – razumemo na več ravneh delovanja, trening asertivnosti pa ponuja metodo in obliko dela, ki operacionalizira ta koncept na več načinov« (Dragoš et al. 2008: 68). Kot pove Dragoš, je pomembno tudi to, da smo socialni delavci asertivni. To temelji na pravicah in odgovornosti, ki jih imamo

kot socialni delavci. Pomembno je, kako podajamo in sprejemamo kritike, komplimente, kako izražamo čustva, kakšna je govorica telesa ter kako postavimo meje. »Asertivni posamezniki si pri ustreznih interakcijah z drugimi krepijo samozaupanje in zadovoljstvo, medtem ko neasertivni doživljajo pomanjkanje zaupanja v lastne misli, prepričanja in mnenja ter se v (zanje) neprijetnih medsebojnih situacijah ne izpostavljajo« (Dragoš et al. 2008: 67).

Prav tako bi lahko kot metodo za delo s to problematiko uporabili eko-zemljevid. Z njim bi lahko odkrili osebe ali stvari, katere bi otroku pomagale spoznati njegov življenjski svet, ugotovili bi tudi, kakšni so otrokovi cilji in želje. Raziskali bi, kako oseba živi, kakšni materialni viri so mu na voljo, s kom je povezan. Kakšni pomembni dogodki opredeljujejo njegovo življenje v sedanosti s pogledom na preteklost in usmeritvijo v prihodnost. Sam eko-zemljevid izhaja izključno iz uporabnikove vizije. Kaj bi rad dosegel, spremenil, izboljšal v življenju, kako naj to uresniči, kako načrtovati naslednje korake in slediti izdelavi zemljevida (Šugman Bohinc 2007: 103).

Kot pravi Poštrak (2003: 9): »socialna delavka ali delavec skupaj, družno z uporabnikom soustvarja nove možnosti, nove okoliščine za bolj kvalitetno življenje«. Kot se lahko z definicijo socialnega dela povežemo z v bistvu vsako problematiko, se lahko tudi s problematiko internetnega medvrstniškega nasilja. Ravno to, kar nudi socialno delo, potrebuje otrok, ki je žrtev, povzročitelj ali priča tovrstnega nasilja. Potrebuje na novo soustvarjene možnosti za novo življenje. Ravno tako dejavnosti, ki jih ustvarja socialno delo, pripomorejo k spreminjanju človeka, njegovih življenjskih razmer, izboljšajo njegove možnosti za socialno integracijo v okolju (ibid.). Pri tem socialni delavci uporabljamo različne metode, kot so delo s posameznim primerom, delo s skupino, skupnostno socialno delo, raziskovanje v socialnem delu ter intervizijo in superrevizijo.

Socialno delo se naslanja na interdisciplinarni teoretski ali znanstveni pristop. To pa iz razloga, ker se kot socialni delavci srečujemo z različnimi stiskami, težavami in problemi uporabnikov. Srečujemo se z življenjskim svetom posameznika v celoti. Za razne stiske ne moremo reči, da izvirajo zgolj iz psiholoških, osebnih, vzgojnih, pedagoških ali zdravstvenih okvirov, a gre navadno za med seboj povezane razloge in posledice. Zato se tudi socialni delavci opiramo na spoznanja posameznih ved, kar pa je specifično socialno-delavsko (Poštrak 2003). Ravno interdisciplinarni pristop je pri tovrstnem nasilju potreben, saj je za pomoč posamezniku potrebno združiti poglede iz več strok.

Poštrak (2003) med drugimi modeli opiše sistematsko-ekološki model, kar pomeni, da težavo, problem ali stisko iščemo v odnosu med udeleženci, v njihovih razmerjih, komunikacijah in transakcijah. Zato so se socialni delavci na šolah osredotočili na vidike medsebojnega učinkovanja več sistemov (učencev, učiteljev, staršev, drugih udeleženih in ustanov). Pri tem se bodo posvečali vprašanju socialne adaptacije in integracije in uporabljali vse klasične metode socialnega dela. Socialni delavec bo upošteval vse zorne kote udeležencev, pristop je holističen in interdisciplinaren, ker pri tem pristopu vodenje poteka bolj demokratično, pričakuje aktivno sodelovanje vseh udeleženih, temelji na razvidnih vlogah udeležencev in na ukrepih.

Prav tako je pomembno, da v delovnem odnosu z žrtvijo ali povzročiteljem naredimo analizo tveganja, o čemer govori Flaker (1994). Glavna značilnost analize tveganja je ta, da ločeno opredelimo in ocenimo grožnjo in nevarnost, ki nam jo grožnja prinaša. Tako na primer lahko vidimo bananin olupek kot grožnjo, nevarnost pa je ta, da nam na njem zdrsne. Grožnja predstavlja nujen pogoj, da smo izpostavljeni nevarnosti, ni pa to dovolj, da se nam to potem tudi zgodi.

2. Problem

2.1. Formulacija problema

Kot sem že nakazal v prejšnjih poglavjih, je internetno medvrstniško nasilje v Sloveniji bolj malo raziskano. Zaradi zmeraj bolj razvite tehnologije, telefonov in drugih naprav vedno več strokovnjakov, ki dela na področju mladih in otrok, omenja internetno medvrstniško nasilje. Prav tako so v nekaterih državah to že zakonsko omejili. Dostopnih je več tujih raziskav, katere so tovrstno nasilje že kar dobro raziskale. V Sloveniji pa sem zasledil le nekaj lokalnih raziskav iz diplomskih ter tiste, kjer je Slovenija sodelovala v mednarodnih raziskavah. Zato sem se odločil, da bom izvedel raziskavo na to temo.

Raziskavo bom izvedel v osnovni šoli Kanal ob Soči. To osnovno šolo sem si izbral zaradi tega, ker sem jo obiskoval tudi sam. V Kanalu sem tudi sodeloval pri delavnicah, ki smo jih imeli za otroke in videl otroke, ki so povedali, da jih nekdo nadleguje. Povedali so, da jim to ni všeč ter da ne vedo, kaj storiti, da bi se prenehalo. To mi je dalo zagon in idejo za raziskovanje tega področja.

Velikokrat tudi družbena pričakovanja vplivajo na to, katero obliko nasilja uporabi fant ali dekle in kako se bo otrok odzval na nasilje. Kljub temu nekaj raziskav pokaže, da med besednim nasiljem ni večje razlike med spoloma, je pa pri fizičnem nasilju opazno, da ga izvaja več fantov kot deklet (Polak 2011: 211–212). Prav to razliko bi rad preveril pri raziskavi, ki jo delam.

V Sloveniji je kar nekaj organizacij, ki nudijo pomoč v teh primerih nasilja, zato bi rad ugotovil tudi to, če otroci in mladostniki katero od naštetih poznajo. Tu je Društvo za nenasilno komunikacijo, ki je namenjeno žrtvam in povzročiteljem medvrstniškega nasilja, dostopni so na telefon in mail. Potem MISSS – mladinsko informativno svetovalno središče Slovenije, ki je namenjeno vsem mladim, ki imajo stiske in potrebujejo informacije, dostopni so na telefon, osebno ter prek spleta, maila. Poznamo tudi združenje SEZAM, ki ima projekt podpore otrokom, mladostnikom in mladostnicam v stiski ter krepitev njihove socialne vključenosti. Pomoč nudi tudi TOM, Telefon za Otroke in Mladostnike, kjer lahko anonimno prosi za pomoč katerikoli otrok ali mladostnik za vse vrste težav. Seveda pa je za mladostnike in otroke odprt tudi lokalni Center za Socialno Delo, kjer ga lahko usmerijo na pravo pot, da dobi potrebno pomoč. To je nekaj organizacij, ki bi prisluhnile otroku ali mladostniku, ki je žrtev nasilja, in nudile pomoč v stiski.

Menim, da bi se morali ljudje na internetu upreti internetnemu medvrstniškemu nasilju in nadlegovanju. Na spletu sem zasledil kampanjo »I am a witness«, katera je ustvarila tako imenovani »emoji« oziroma znak, kateri je pred naložen v tipkovnicah na novejših napravah (tablicah, pametnih telefonih). Znak sporoča, da si priča spletnemu nasilju in da to početje ni v redu. Znak ima obliko očesa v oblaku za govor. Menim, da je celotna kampanja zastavljena dobro, saj sporoča uporabnikom spleta, naj se borijo proti spletnemu nasilju in hkrati pomagajo in krepijo osebo, katera nasilje doživlja. Znak je zelo enostaven za uporabo. Ko na spletu vidimo nasilje, v komentar, pogovor ali kamorkoli, prilepimo ta znak, ki da sporočilo, da to početje ni v redu. S tem lahko spodbudimo še koga drugega, da se nasilju preko spleta upre. To lahko sproži verižno reakcijo in tako še drugi, ki so opazili nadlegovanje, v komentar prilepijo omenjen znak. V najboljšem primeru bi nasilnež to početje prekinil, saj bi videl, da ostalim uporabnikom spletnih strani njegovo početje ni v redu in da ga pri početju ne podpirajo in da s tem škoduje žrtvi nasilja.

2.2. Raziskovalna vprašanja s tezami in hipotezami

V raziskavi me bo zanimalo predvsem to ali so učenci OŠ Kanal seznanjeni z internetnim medvrstniškim nasiljem in s tem, kam in na koga se lahko obrnejo za pomoč v teh situacijah na šoli in izven nje, če je kdo že bil žrtev, priča ali povzročitelj. Zanimalo pa me bo tudi, kje so izvedeli za te vrste pomoči, kdo jim je povedal ter ali so imeli na to temo kakšno delavnico ali predavanje. Vprašal bom tudi po tem, koliko se jim pomoč zdi dostopna ter, če so že kdaj potrebovali pomoč v tem primeru. Za konec bom spraševal tudi to, če so za simbol »I am a witness« vedeli, kaj pomeni, za kaj naj bi se uporabljal, ter da je na vseh novejših telefonih.

Podobno bom spraševal tudi učitelje, in sicer če so s tem izrazom seznanjeni, če so bili priča tovrstnemu nasilju v razredu ter kako pogosto. Zanimalo me bo tudi, kako so na to reagirali, ter če mislijo, da je tovrstno nasilje pri otroku vidno. Vprašal jih bom, če menijo, da otroci poznajo organizacije ter vedo, kam se obrniti za pomoč in če oni poznajo organizacije, kamor se lahko učenci obrnejo na pomoč. Ravno tako bom spraševal o delavnicah in o seznanjenosti s simbolom »I am a witness«.

Namen te naloge je, da bi učencem, ki imajo težave z internetnim medvrstniškim nasiljem, krepil moč s tem, da vidijo, da niso edini, da niso sami, po drugi strani pa to, da bi tiste učence, ki tovrstno nasilje izvajajo, opozoril, kako daleč lahko to gre in da je to resen

problem. Prav tako pa bi s to raziskavo in njenimi rezultati to tematiko tudi približal učiteljem, s katerimi bi lahko naredil načrt, kako se s tovrstnim nasiljem spopadati.

Hkrati pa hočem izvedeti, koliko so učitelji pripravljeni in podučeni v primeru, da do internetnega medvrstniškega nasilja pride.

Z raziskavo želim potrditi ali ovreči naslednje hipoteze:

H1: 70 % anketiranih učencev ali več je z izrazom Cyberbullying že seznanjeno.

H2: 10 % anketiranih učencev ali manj je nasilje preko spleta že izvajalo.

H3: 15 % anketiranih učencev ali več je bilo žrtev nasilja preko spleta.

H4: Dekleta so večkrat žrtev internetnega medvrstniškega nasilja kot fantje.

H5: 70 % anketirancev pozna vsaj eno od naštetih organizacij (Društvo za nenasilno komunikacijo, MISSS, Združenje SEZAM, TOM telefon, CSD), kjer lahko dobijo pomoč, če so žrtve ali priče internetnemu nasilju.

H6: 10 % anketiranih učencev ali manj je slišalo/videlo znak (emoji) »I am a witness«.

H7: 70 % anketiranih učiteljev ali več je z izrazom Cyberbullying že seznanjeno.

H8: 50 % anketiranih učiteljev ali več je že bilo priča tovrstnemu nasilju v razredu.

H9: 70 % anketiranih učiteljev ali več je ob zaznanem nasilju to nasilje ustavilo.

H10: 90 % anketiranih učiteljev ali več pozna vsaj eno od naštetih organizacij (Društvo za nenasilno komunikacijo, MISSS, Združenje SEZAM, TOM telefon, CSD), kamor se lahko obrnejo, če so priče internetnemu nasilju.

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke

3.1.1. Vrsta raziskave

Raziskava je kvantitativna in deskriptivna. Kvantitativna zato, ker sem zbiral številčne podatke, koliko otrok oziroma mladostnikov je z internetnim medvrstniškim nasiljem že seznanjeno ter koliko jih je imelo v šoli predavanje ali delavnice o tej temi. Izvedel bom, koliko jih je to vrsto nasilja že doživelo ali bilo priča, koliko so anketiranci informirani o tovrstnem nasilju, koliko učencev je to vrsto nasilja že izvajalo ter koliko jih ve, kako reagirati na internetno nasilje ter kje dobiti pomoč.

Deskriptivna je zato, ker bom ta pojav količinsko opredelil ter ocenil jakost zveze med dvema spremenljivkama (Mesec et al. 2009: 79–86). Na primer ali so dekleta večkrat udeležena pri tovrstni obliki medvrstniškega nasilja kot fantje.

3.1.2. Spremenljivke

Najprej bom vprašal po spolu in starosti. S to informacijo bom lahko primerjal razlike, ki bi se lahko pojavile med spoloma ter v starosti, torej preverjal bi, če je mogoče, kakšna povezava med starostjo in spolom ter internetnim medvrstniškim nasiljem ali je kateri od spolov bolj naklonjen k tej vrsti nasilja ter kdaj izvejo za tovrstno obliko nasilja. Seveda bom spraševal o tem ali so za ta pojav »cyberbullying« sploh že slišali. Zanimalo me bo tudi, če je kdo od anketiranih že bil žrtev internetnega medvrstniškega nasilja ali ga je kdo mogoče že izvajal, je kdo že bil priča ter kako so ali pa bi ravnali v primeru, da so bili priča tovrstnemu nasilju. Stvar, ki bi me najbolj zanimala pa je ta ali vedo, kam se lahko obrnejo za pomoč, če so žrtve ali pa priče internetnega medvrstniškega nasilja ter koliko dostopna se jim zdi ta pomoč. Zanima me tudi, koliko in kako so o tej temi že bili obveščeni ter kako dostopna se jim zdi pomoč, in če vedo, da se na spletu lahko temu tudi sami uprejo.

Tabela 3.1: Tabela spremenljivk za učence

SPREMENLJIVKA	INDIKATOR	MODALITETE	RAVEN MERJENJA (lestvica)
Spol	Obkrožen odgovor anketiranca na	moški ženska	Nominalna raven

	vprašalniku		
Starost	Obkrožen odgovor anketiranca na vprašalniku	12, 13, 14, 15, 16, 17	Količniška raven
Reakcija na internetno nasilje	Obkrožen odgovor anketiranca na vprašalniku	Nič nisem storil/a; Posmehovati sem se začel/a še jaz; Napisal/a, povedal/a sem, da to ni lepo; internetnemu nasilju nisem bil/a priča; drugo	Ordinalna raven
Priča nasilju	Obkrožen odgovor anketiranca na vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven
Žrtev nasilja	Obkrožen odgovor anketiranca na vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven
Izvajalec nasilja	Obkrožen odgovor anketiranca na vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven
Ve, kje poiskati pomoč	Obkrožen odgovor anketiranca na vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven
Poznanost organizacij	Obkrožen odgovor anketiranca na vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven
Viri informacij o pomoči	Obkrožen odgovor anketiranca na vprašalniku	Učitelji na šoli; uslužbenec na šoli; prijatelji-vrstniki; starši; bratje ali sestre; mediji (televizija, revije); socialni delavec; drugi	Nominalna raven
Poiskal pomoč zaradi internetnega medvrstniškega nasilja	Obkrožen odgovor anketiranca na vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven
Dostopnost pomoči zaradi internetnega medvrstniškega nasilja	Obkrožen odgovor anketiranca na vprašalniku	Lažje dostopna, dostopna, težko dostopna, zelo težko dostopna	Ordinalna raven
Predavanje ali delavnice na to temo	Obkrožen odgovor anketiranca na	Da	Nominalna raven

	vprašalniku	Ne	
Prepoznavnost »I am a witness« simbola	Obkrožen odgovor anketiranca na vprašalniku	Da Ne	Nominalna raven

3.2. Raziskovalni instrument in viri podatkov

Kot merski instrument bom uporabil anonimni anketni vprašalnik. Za to sem se odločil zgolj iz tega razloga, ker hočem, da je anketa popolnoma anonimna in upam, da mi bodo zato anketiranci lahko odgovorili po resnici. Anketo sem sestavil sam.

V uvodu se bom na kratko predstavil ter povedal, zakaj bom te podatke potreboval in za kaj jih bom uporabil. Prva vprašanja bodo vključevala demografske podatke (starost, spol), da bom lahko kasneje dobljene rezultate primerjal tudi po starosti in spolu, potreboval jih bom pa tudi zato, da lahko potrdim ali ovržem nekaj hipotez. Potem bom spraševal o temi sami, o seznanjenosti z internetnim medvrstniškim nasiljem ter o tem, koliko so obveščeni, kje dobiti pomoč ter o tem, kaj lahko sami naredijo.

Za vprašanje o dostopnosti pomoči v primeru, da si žrtev ali priča »cyberbullying-a« bom uporabil ocenjevalno lestvico. To je merski postopek, pri katerem neki lastnosti pripišemo število brez kriterija primerjave (Mesec et al. 2009: 121). Torej bo za to vrsto anketiranec sam ocenil, kako dostopna je pomoč za to vrsto nasilja. Pred modalitetami o dostopnosti pomoči bom uporabil številke, npr. 1), 2), 3) itd., katere bo moral anketiranec obkrožit. Pred ostalimi modalitetami, katere niso številke bom uporabil črke, npr. a), b), c) itd.

3.3. Populacija in vzorčenje

Za populacijo v raziskavi med otroki sem izbral otroke, ki v šolskem letu 2016/2017 obiskujejo Osnovno šolo Kanal ob Soči v Kanalu. Ta populacija šteje približno 255 otrok.

Za populacijo v raziskavi med učitelji sem izbral učitelje, ki so v šolskem letu 2016/2017 zaposleni na Osnovni šoli Kanal ob Soči v Kanalu. Ta populacija šteje 28 učiteljev.

Vzorec bo neslučajnostni priročni, saj bom vzel otroke, ki so stari od 12 do 17 let ter v šolskem letu 2016/2017 obiskujejo sedmi, osmi in deveti razred osnovne šole Kanal ob Soči, in so na dan raziskave v šoli. Neslučajnostni je zato, ker sem izbral zaključeno skupino ljudi. Priročen pa je zato, ker bom raziskavo izvedel na skupini ljudi, ki so meni

najbolj dostopni (Mesec et al. 2009; 153). Za izvedbo se bom dogovoril z učitelji in z njihovim dovoljenjem opravil raziskavo v razredu. Skupino učencev, ki obiskujejo 7. do 9. razred sem izbral, ker sklepam, da se v nižjih razredih ta vrsta nasilja vseeno ne pojavlja v tolikšni meri, oziroma otroci s tem še niso seznanjeni in ne bi mogli odgovarjati na vprašanja.

Vzorec učiteljev bo ravno tako neslučajnostni priročni, saj bo skupina ljudi, ki sem jo izbral, tu zaključena. Priročen je zopet zato, ker bom vzel učitelje, ki so meni najbolj dostopni, saj so mi na šoli povedali, da lahko za učitelje dam 13 anket. Torej bo vzorec 13 učiteljev, ki bodo to anketo rešili.

3.4. Zbiranje podatkov

Za raziskavo sem moral najprej dobiti dovoljenje šole oz. ravnateljice in razrednikov tistih razredov, ki bi jih želel anketirati ter preko razrednikov pridobiti dovoljenje staršev. Oblikoval sem soglasje za starše, ki so ga razredniki razdelili otrokom v šoli. Ti so jih nesli domov in vrnilo podpisane. Ko sem imel dovoljenja, ki jih potrebujem, sem se s posameznimi razredniki teh razredov zmenil za datum, ko bi to potekalo. Anketa ne bi smela vzeti več kot 15 minut časa, zato tudi predhodna priprava učencev ne bi bila potrebna. Anketo sem izvajal v skupini, torej v celem razredu. Z ravnateljico in razredniki smo se dogovorili, da bo ankete najlažje razdeliti med razredno uro. To so storili razredniki. Podal sem navodila, kaj bi bilo dobro, da bi otrokom povedali pred reševanjem ankete. Vprašal sem, če so glede vprašalnikov kakšne nejasnosti, da bi jih razložil, a nejasnosti ni bilo. Preden sem ankete razdelil na šoli, sem jih razdelil 3 otrokom, ki niso iz te šole, da bi preveril razumljivost ankete. Raziskava je na šoli potekala v mesecu marcu 2017. Med samim potekanjem raziskave ni bilo nobenih nejasnosti glede vprašalnikov, pa tudi glede raziskave ne, tudi slabih odzivov ni bilo. Med raziskavo sem bil z ravnateljico in učitelji redno v kontaktu.

3.5. Obdelava podatkov

Podatke z anket sem vnesel v program Microsoft Excel. V tem programu sem opravil tudi analizo, s katero bom lahko ovrgel ali potrdil moje hipoteze. V Excelu sem tudi izdelal tabele, s katerimi bom lažje ponazoril delež odgovorov anketirancev. Za hipoteze

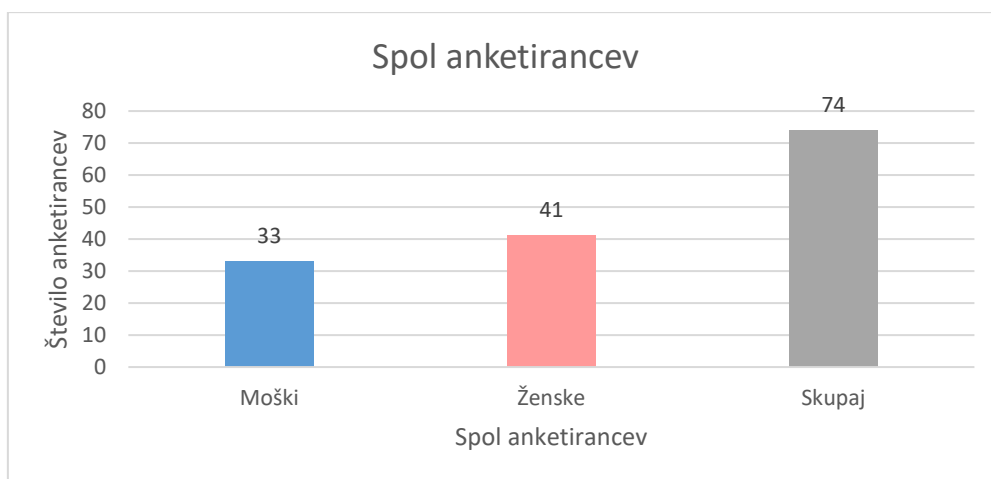
dodatnega statističnega preverjanja ne bom delal, saj je moje vzorčenje neslučajnostno priročno, kar pomeni, da ključni pogoj (slučajnostno vzorčenje) za statistično testiranje ni izpolnjen. Preveril bom samo ali sem dobil isti rezultat na vzorcu kot na hipotezi. Nekoliko drugače je pri H4. Tu bom najprej uporabil hi kvadrat (χ^2) test, kateri mi bo povedal ali je razlika med dečki in deklicami statistično pomembna ter, če se med moškimi in ženskami pojavljajo razlike oziroma, kolikšna je povezanost. Potem bom uporabil Cramerjev alfa, kateri bi pokazal moč povezanosti omenjenih spremenljivk.

4. Rezultati

4.1. Rezultati raziskave med učenci

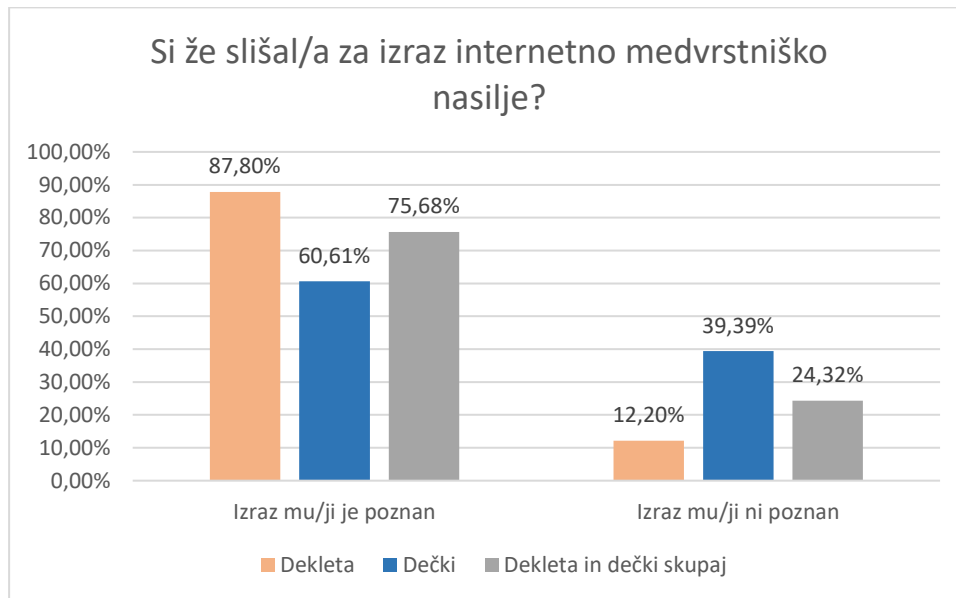
V raziskavi je zajetih 74 učencev. Od tega je 33 dečkov in 41 deklet, kot prikazuje graf 4.1. To pomeni da je 44,59 % anketiranih učencev moškega spola, 55,41 % pa ženskega spola. Razdeljenih je bilo 94 vprašalnikov. Vrnjenih sem dobil manj vprašalnikov zaradi tega, ker je bilo na dan, ko sem raziskavo izvajal, 20 učencev odsotnih ali niso prinesli podpisanega soglasja staršev, da lahko sodelujejo v moji raziskavi.

Graf 4.1: Spol anketirancev.

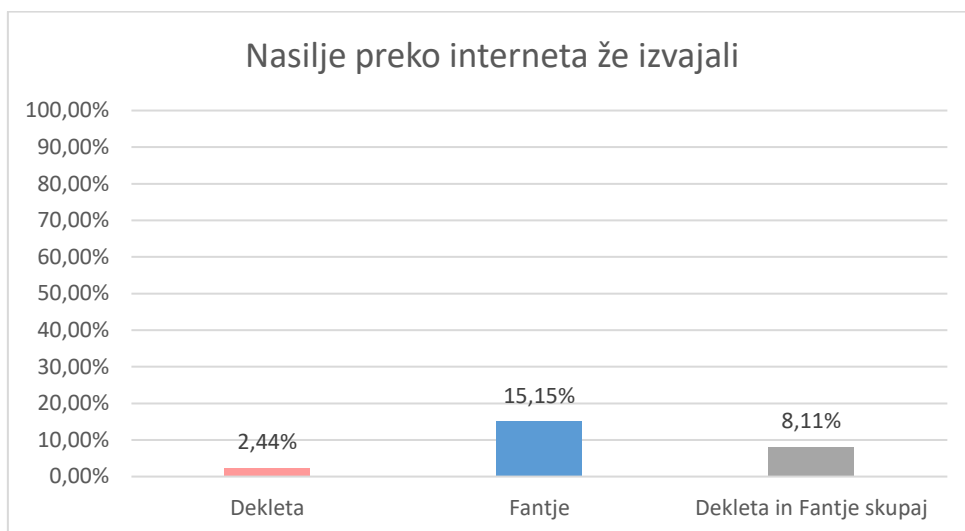
Prva hipoteza, ki sem jo preverjal je naslednja. *H1: 70 % anketiranih učencev ali več je z izrazom Cyberbullying že seznanjeno.* To hipotezo sem preverjal s četrtem vprašanjem v vprašalniku. Prišel sem do ugotovitve, da je s pojmom internetno medvrstniško nasilje oziroma cyberbullying seznanjenih 75,68 % anketirancev-učencev. 24,32 % je takšnih, ki za izraz še niso slišali. Rezultat lahko razberemo tudi iz Grafa 4.2. Odstotke sem izračunal po formuli $x=(a/N)*100 \%$, če je a število anketirancev, ki je obkrožilo določen odgovor, N pa je skupno število anketirancev. To pomeni, da lahko H1 potrdim. Zanimivo je to, da je z izrazom seznanjenih veliko več deklet kot fantov. In sicer 87,80 % deklet je z izrazom internetno medvrstniško nasilje ali cyberbullying seznanjeno, medtem ko je med dečki ta odstotek precej nižji. Le 60,61 % dečkov je seznanjenih s tem izrazom..

Graf 4.2: Poznanost izraza internetno medvrstniško nasilje med učenci

Z drugo hipotezo se hočem prepričati, koliko anketiranih učencev je medvrstniško nasilje preko interneta že izvajalo. *H2: 10 % anketiranih učencev ali manj je nasilje preko spleta že izvajalo.* Torej predpostavljam da je 10 % učencev ali manj nasilje preko interneta že izvajalo. To hipotezo sem postavil na podlagi nekaterih drugih raziskav, ki so se odvijale v tujini. Po pregledu podatkov ugotovim, kot prikazuje graf 4.3, da je 8,11 % anketiranih učencev internetno medvrstniško nasilje že izvajalo. Če pogledam razlike v spolu, ugotovim, da je v tej raziskavi veliko več dečkov izvajalo internetno medvrstniško nasilje kot deklet. Na podlagi tujih raziskav bi si mislil, da bi rezultati pokazali ravno obratno, in sicer kar 15,15 % dečkov je tovrstno nasilje že izvajalo in 2,44 % deklet. Tudi H2 lahko potrdim.

Graf 4.3: Učenci, ki so že izvajali nasilje

H3: 15 % anketiranih učencev ali več je bilo žrtev nasilja preko spleta. S tretjo hipotezo hočem preveriti, koliko anketiranih učencev je tovrstno nasilje že doživelo. Ravno tako sem jo postavil na podlagi rezultatov nekaterih tujih raziskav. Ugotovil sem, da je na Osnovni šoli Kanal 6,76 % učencev že bilo žrtev medvrstniškega nasilja preko interneta. To pa pomeni, da moram H3 zavreči. Rezultat je viden na Grafu 4.4. Prav tako lahko na grafu vidimo razliko med dečki in deklicami. To razliko preverjam v naslednji hipotezi.

H4: Dekleta so večkrat žrtev internetnega medvrstniškega nasilja kot fantje. Rezultati so vidni v Grafu 4.4. V tem primeru sem za računanje povezanosti med spoloma in tem ali je anketiranec žrtev tovrstnega nasilja uporabil Pearsonov koeficient korelacije – χ^2 . Formula je naslednja $\chi^2 = \sum \left(\frac{(f(e)-f(t))^2}{f(t)} \right)$. Pri tem je $f(e)$ vrednost elementa v tabeli, $f(t)$ pa izračun te

vrednosti po formuli $f(t) = \frac{f(v)*f(s)}{N}$, pri čemer je $f(v)$ skupna vrednost vrstice, $f(s)$ pa skupna vrednost stolpca. Za računanje sem postavil ničelno hipotezo H_0 : Povezave med spoloma in tem ali so bili anketirani učenci žrtve internetnega medvrstniškega nasilja ni. Po

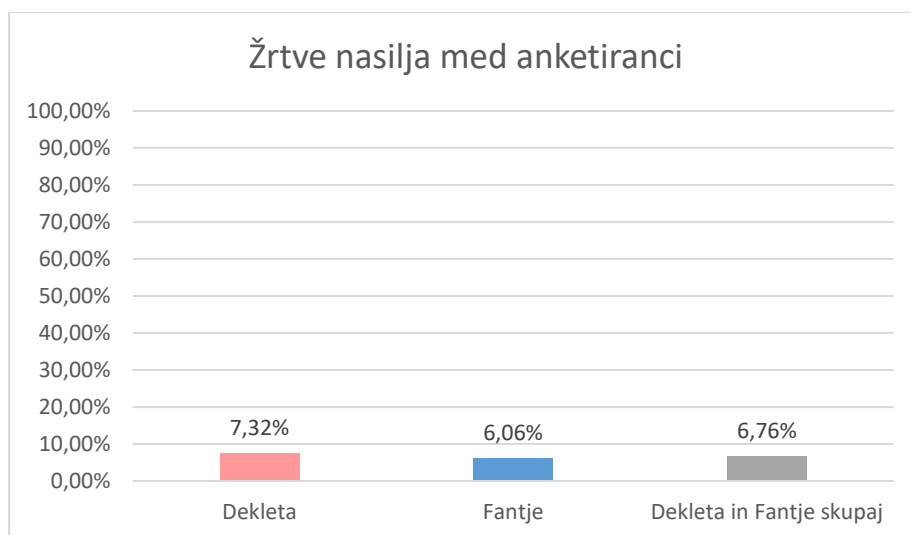
izračunu χ^2 dobim rezultat 0,046, to pa mi pove, da ničelne hipoteze pri tveganju 5 % ne morem zavreči. Hotel sem še preverit, kolikšna je povezanost med tema dvema

spremenljivkama. Za to sem uporabil Cramerjev alfa. Uporabil sem formulo $\alpha = \sqrt{\left(\frac{\chi^2}{N(h-1)} \right)}$

pri čemer je N skupna vsota, h pa število vrstic oziroma stolpcev (tistih, ki jih je manj). Po

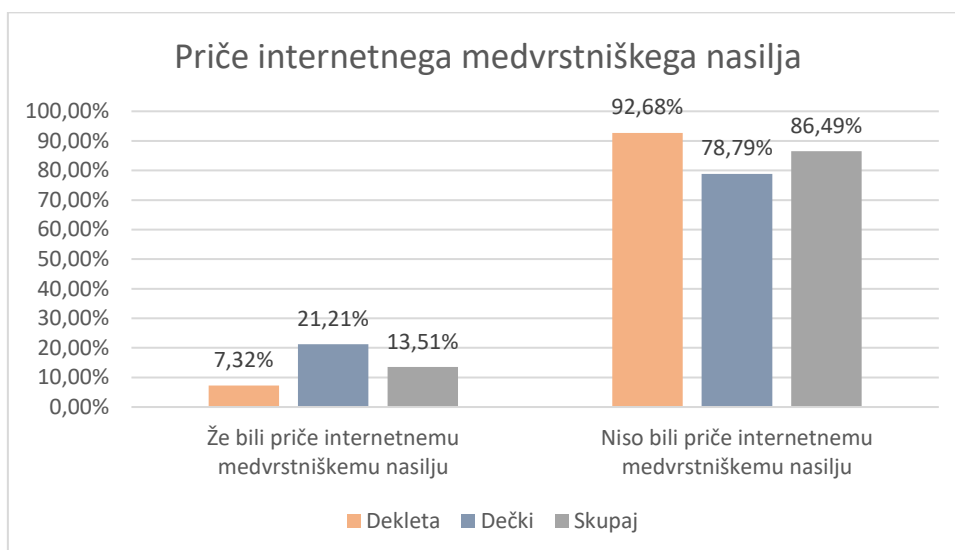
izračunu dobim rezultat 0,025, kar pomeni da je $\alpha < 0,05$, kar mi lahko pove to, da je povezanost med spoloma in tem ali je učenec/učenka žrtev nasilja neznatna.

Graf 4.4: Žrtve internetnega medvrstniškega nasilja

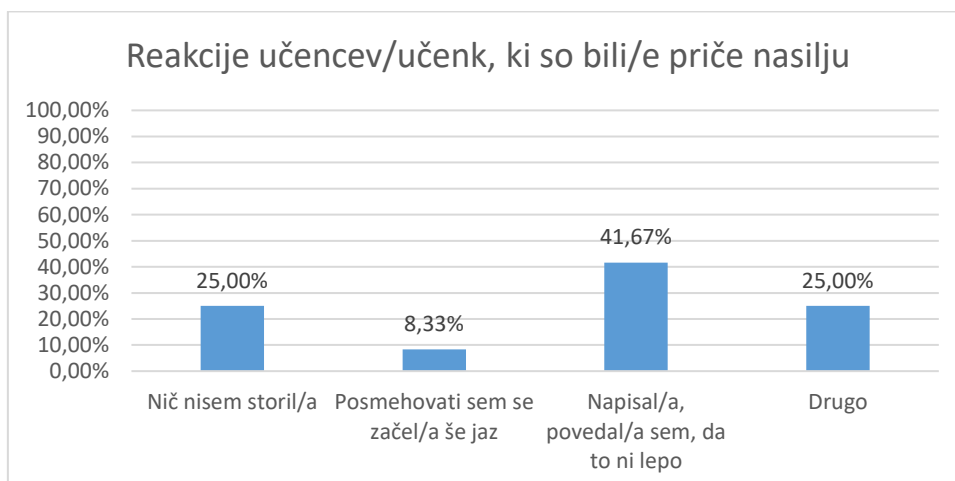

V vprašalniku sem preverjal tudi, koliko učencev oziroma učenk na šoli je internetnemu medvrstniškemu nasilju že bilo priča, ter njihovo vedenje, ko so bili priče. Rezultati so vidni v Grafih 4.5 in 4.6. Po primerjavi rezultatov lahko vidim, da dekleta niso bila večkrat priča nasilju, kot so bile žrtve nasilja (7,32 %). Ob predpostavki, da so otroci obkrožili, da so bili priče, tudi če so ga že doživeli ali izvajali. Drugače je pri fantih, saj so bili sodeč po rezultatih večkrat priče (21,21 %). Zanimive so reakcije učencev, ki so tovrstno nasilje videli. In sicer največ (41,67 %) tistih, ki so bili priče, se je odločilo napisati, da tovrstno početje ni lepo. Za tem so tisti, ki niso storili nič (25,00 %), enak delež vključuje tudi tiste, ki so obkrožili drugo. Pod drugo so se odgovori ponavljali, in sicer največkrat se pojavi odgovor da bi povedali staršem (66,66 %, od teh ki so obkrožili drugo). Drugi je ta, da je nasilnežu povedal, naj neha in naj utihne (33,33 % od teh, ki so obkrožili drugo). Najmanj (8,33 %) od teh, ki so bili priče, se je začelo posmehovati.

Graf 4.5: Priče internetnega medvrstniškega nasilja

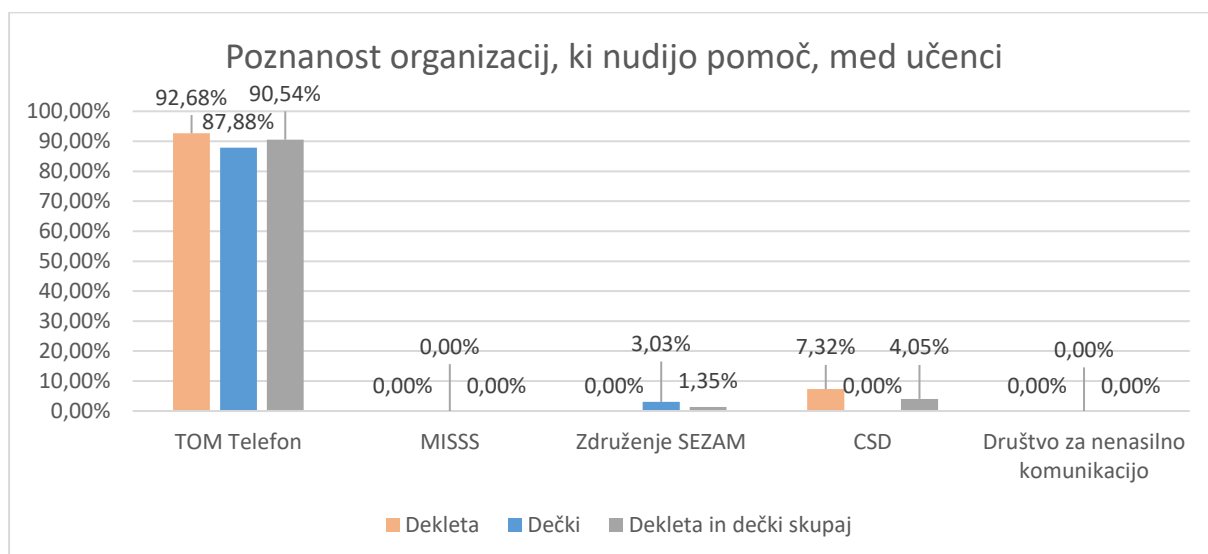

Graf 4.6: Reakcije učencev/učenk, ki so bili/e priče nasilju

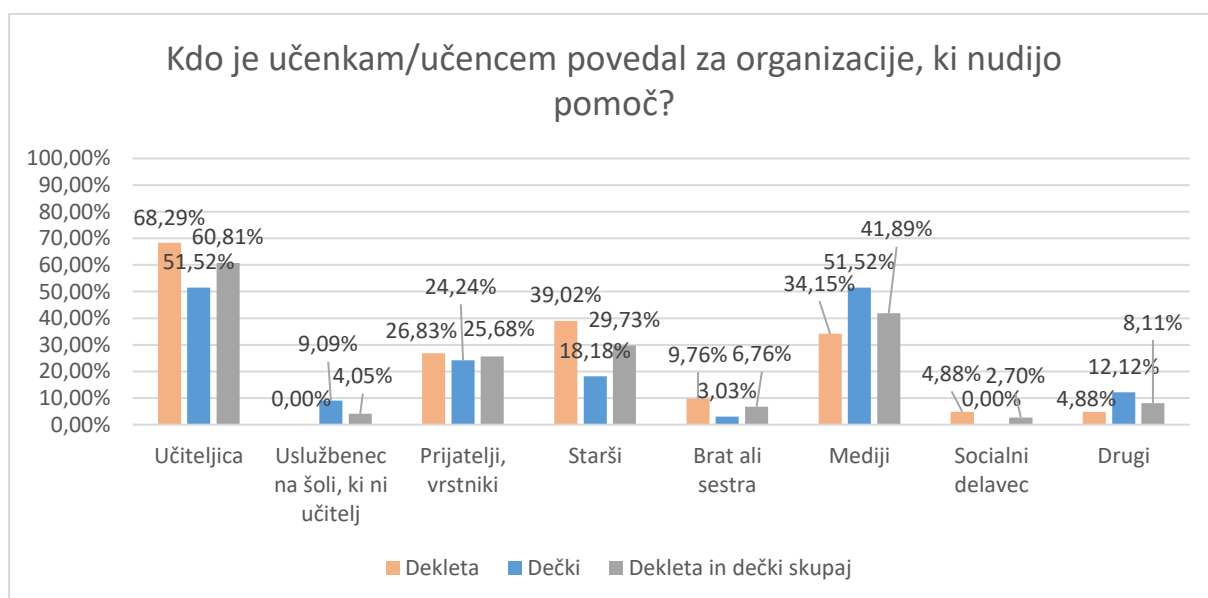
Preverjal sem tudi, koliko otroci poznajo organizacije, kjer lahko za tovrstno nasilje dobijo pomoč. H5: 70 % anketirancev pozna vsaj eno od naštetih organizacij (Društvo za nenasilno komunikacijo, MISSS, Združenje SEZAM, TOM telefon, CSD), kjer lahko dobijo pomoč, če so žrtve ali priče internetnemu nasilju. Iz rezultatov ankete, ki so razvidni v grafu 4.7, izvem, da lahko H5 potrdim, kar me zelo veseli. Vidim, da je TOM telefon znana skoraj vsem učencem, saj za njo ve kar 90,54 % anketiranih učencev. Nekaj učencev je že slišalo tudi za CSD (4,05 %) ter za združenje SEZAM (1,35 %).

Graf 4.7: Poznanost organizacij, ki nudijo pomoč, med učenci.

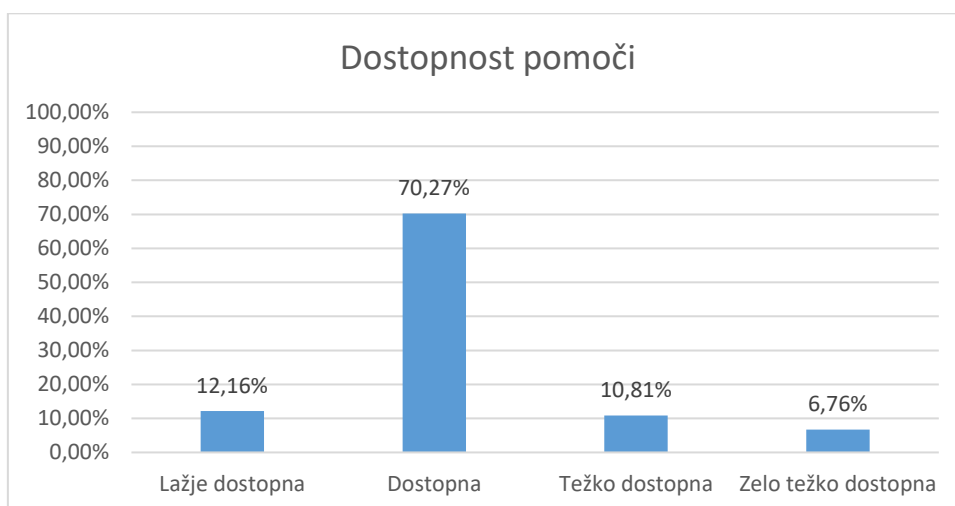
Zanimivo je bilo tudi to, kdo jim je za te organizacije povedal. Ta podatek prikazuje graf 4.8. Kot lahko vidimo, jih je največ izvedelo prav preko učiteljice/učitelja, in sicer kar 60,81 %. Nekaj manj kot polovica (41,89 %) jih je obkrožila, da so za našteve organizacije izvedeli prek medijev. Samo v 29,73 % so anketirancem za organizacije, ki nudijo pomoč za tovrstno nasilje, povedali starši. Zanimivo je, da so za te organizacije slišali tudi od vrstnikov (25,68 %). V grafu lahko vidimo še razlike med odgovori dečkov in deklic.

Graf 4.8: Kdo je učenkam/učencem povedal za organizacije, ki nudijo pomoč?

Rezultati so pokazali tudi to, koliko se jim zdi pomoč v primeru internetnega medvrstniškega nasilja dostopna. Pri tem vprašanju sem uporabil ordinalno raven merjenja, kar pomeni, da se anketiranci brez konkretnega merila sami odločijo, koliko se jim zdi pomoč dostopna. Rezultate kaže graf 4.9. Največ (70,27 %) jih je obkrožilo, da se jim pomoč zdi dostopna. Ne smemo pa spregledati tistih, ki se jim pomoč zdi težko dostopna (10,81 %) ali zelo težko dostopna (6,76 %). Kljub temu, da so številke majhne, so vseeno pomembne.

Graf 4.9: Dostopnost pomoči

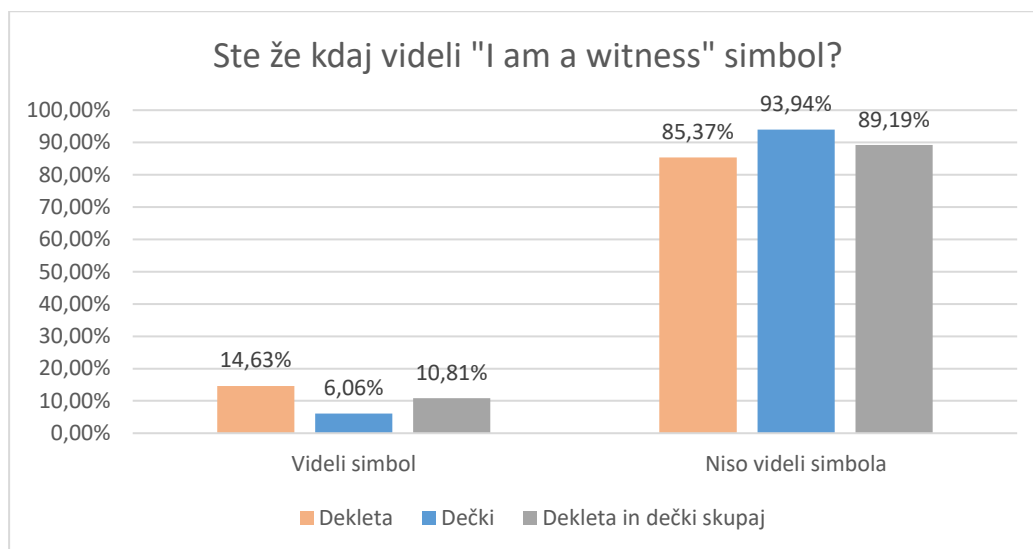

Po podatkih, ki sem jih dobil na šoli, naj bi imeli v sedmem razredu vsi predavanja oziroma delavnico o tematiki nasilja v šoli in na internetu, ter o tem, kako se obvarovati pred tem. Kljub temu je 44,59 % anketiranih učencev in učenk obkrožilo, da delavnice ali predavanja na to temo še niso imeli.

Še zadnja hipoteza, ki se navezuje na raziskavo med učenci je naslednja. *H6: 10 % anketiranih učencev ali manj je slišalo/videlo znak (emoji) »I am a witness«.* Nad tem rezultatom sem bil nekoliko pozitivno presenečen, saj sem pričakoval, da bo simbol med učenci nekoliko manj poznan. A ga je videlo že 10,81 % anketiranih učencev, kar pomeni, da H6 ne drži in je zato zavrnjena. Iz Grafa 4.10 lahko vidimo tudi, da je simbol videlo 14,63 % deklet in le 6,06 % dečkov. Na vprašanje »Veš kaj ta simbol pomeni?«, je kar 94,59 % učencev odgovorilo z ne, torej je odgovor da obkrožilo 5,41 % učencev. A

vprašanje je imelo zanko. Če je bil obkrožen odgovor da, je bilo potrebno napisati še, kaj menijo, da ta simbol pomeni. In nihče (0 %) ni vedel pravega pomena simbola torej to, da znak pomeni, da si priča nasilju in da z njim sporočaš, da se ti to ne zdi v redu.

Graf 4.10: Prepoznavnost »I am a witness« simbola.

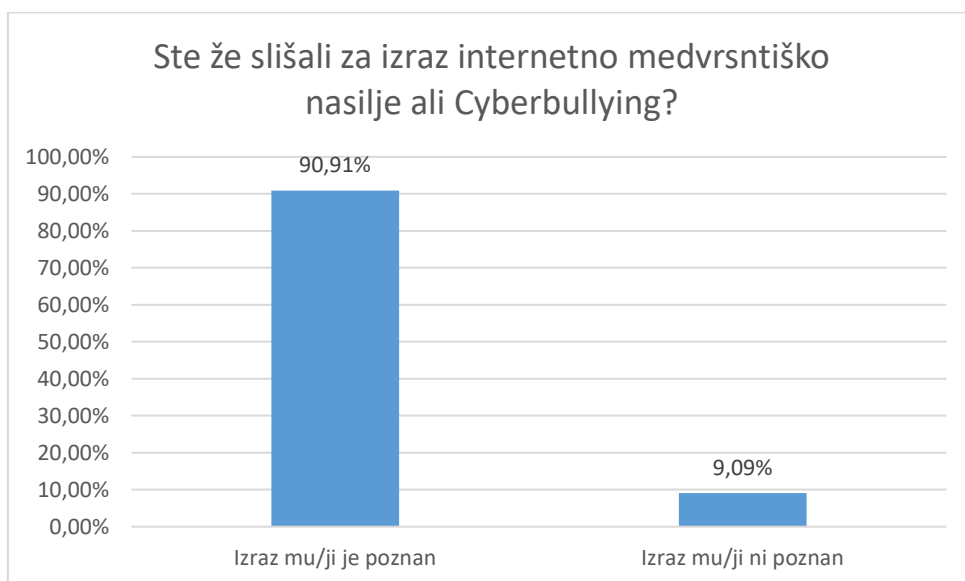

4.2. Rezultati raziskave med učitelji

Med učitelje sem razdelil 13 anket, saj smo bili tako dogovorjeni s šolo. Od tega je bilo 12 žensk in 1 moški. Na podlagi teh podatkov rezultatov ne bom primerjal glede na spol. Za rezultate sem uporabil 11 anket. Dve sem označil kot neveljavni, saj se odgovori na vprašanja pri isti anketi niso ujemali. To pomeni, da je na vprašanje, če so v razredu kdaj zasledili tovrstno nasilje odgovorili z ne, potem pa pri tem, koliko pogosto se tovrstno nasilje pojavlja odgovorili z večkrat na mesec. Torej, kot celoto bom vzel 11 učiteljic oziroma učiteljev.

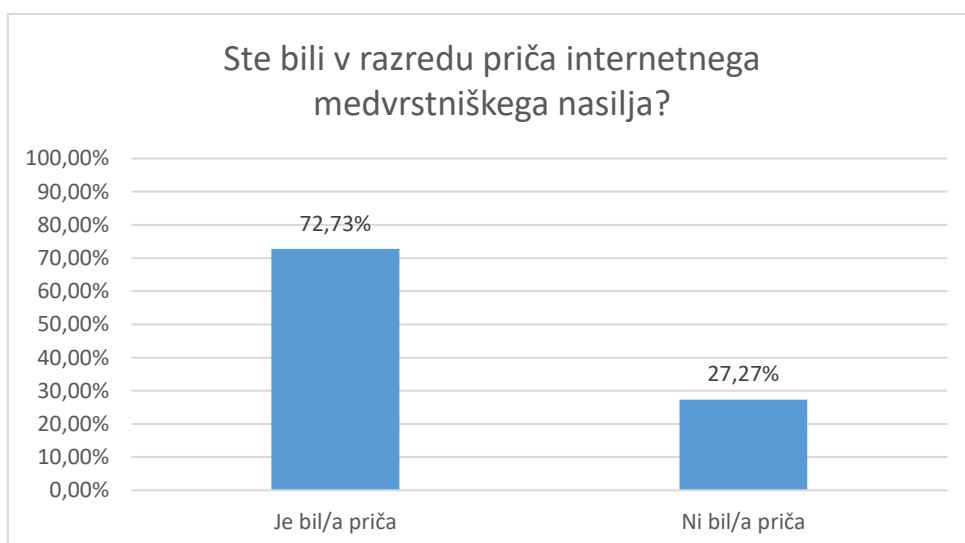
Prva hipoteza je podobna prvi hipotezi pri raziskavi z učenci. *H7: 70 % anketiranih učiteljev ali več je z izrazom Cyberbullying že seznanjeno.* Hipotezo 7 lahko potrdim, saj je izraz poznan med 90,91 % anketiranih učiteljev oziroma učiteljic, kar prikazuje graf 4.11. Ravno tako kot pri učencih sem za računanje odstotkov uporabil naslednji postopek. Računal sem po formuli $x = (a/N) * 100 \%$, če je a število anketirancev, ki je obkrožilo določen odgovor, N pa je skupno število anketirancev.

Graf 4.11: Poznanost izraza internetno medvrstniško nasilje med učitelji

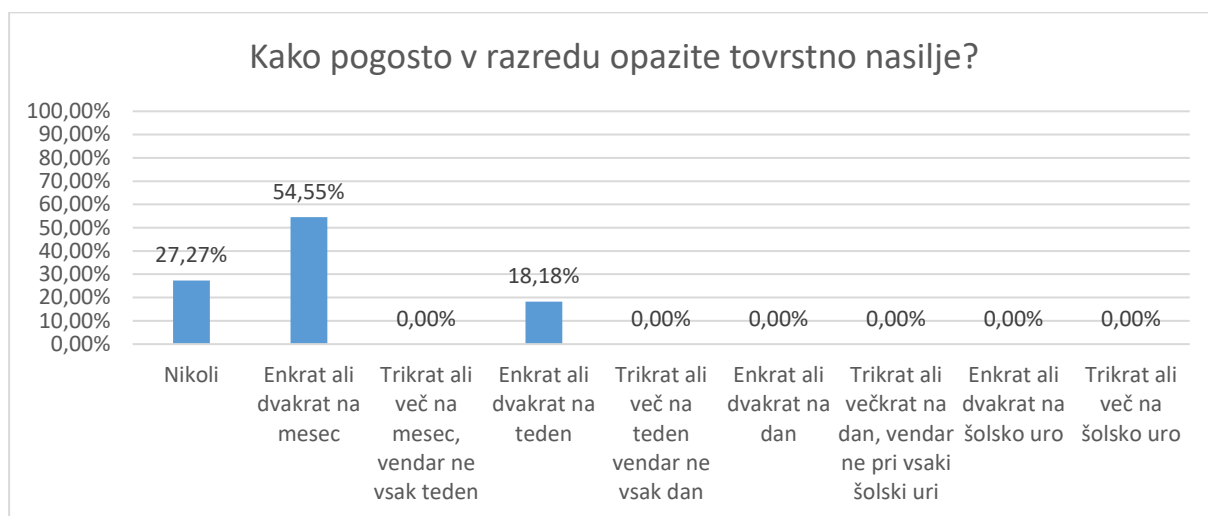

H8: 50 % anketiranih učiteljev ali več je že bilo priča tovrstnemu nasilju v razredu. Po pregledu rezultatov anket lahko H8 potrdim. 72,73 % učiteljic oziroma učiteljev je že bilo priča internetnega medvrstniškega nasilja v razredu. Rezultati so vidni tudi v grafu 4.12. V anketi sem tudi preveril, kako pogosto se to nasilje dogaja in ugotovil, da se v največ primerih (54,55 %) tovrstno nasilje v razredu pojavlja enkrat ali dvakrat na mesec. Rezultat je viden tudi v grafu 4.13.

Graf 4.12: Učitelji priče internetnega medvrstniškega nasilja v šoli

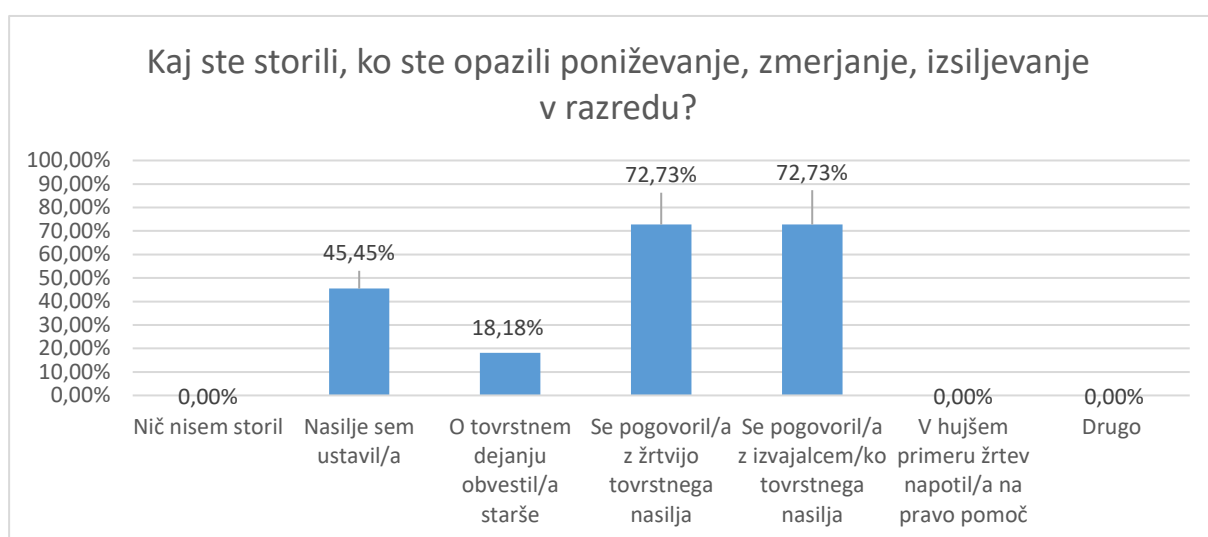

Graf 4.13: Pogostost internetnega medvrstniškega nasilja v šoli.

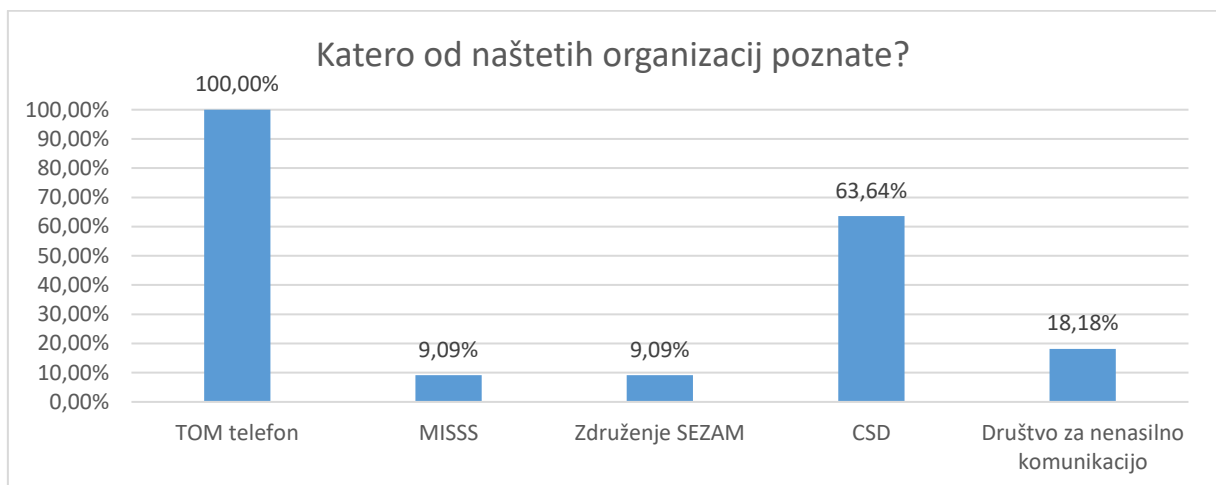
Hotel sem preveriti, kako učitelji oziroma učiteljice reagirajo na tovrstno nasilje. *H9: 70 % anketiranih učiteljev ali več je ob zaznanem nasilju to nasilje ustavilo.* Iz rezultatov lahko razberemo, da se je 72,73 % učiteljev po zaznanem nasilju z žrtvijo in izvajalcem tovrstnega nasilja pogovorilo. Nasilje so ustavili le v 45,45 % primerov, kar pomeni, da je H9 zavržena. V 18,18 % primerov so o dogajanju obvestili tudi starše. Rezultati so vidni tudi v grafu 4.14.

Graf 4.14: Ukrepi po zaznanem nasilju.

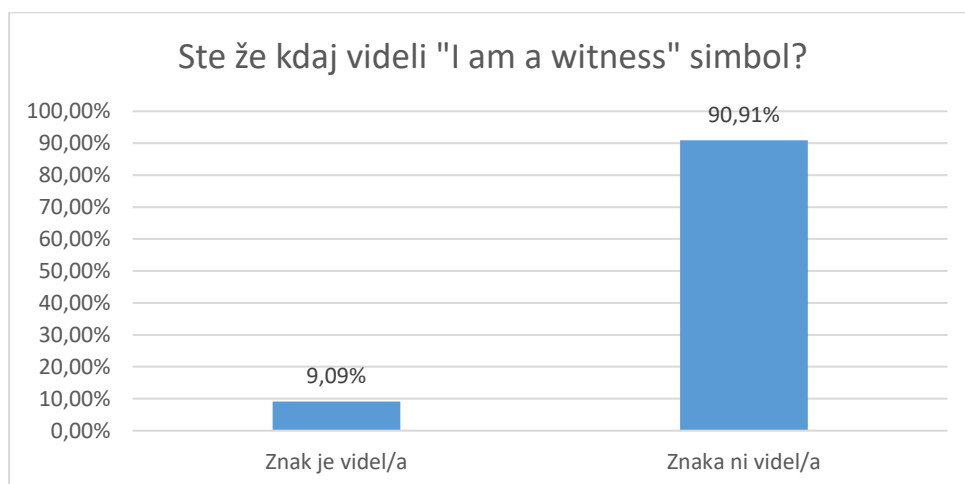
Še zadnja hipoteza, s katero sem hotel preveriti, koliko poznajo organizacije, ki nudijo pomoč pri tovrstnem nasilju, učitelji. *H10: 90 % anketiranih učiteljev ali več pozna vsaj eno od naštetih organizacij (Društvo za nenasilno komunikacijo, MISSS, Združenje SEZAM, TOM telefon, CSD), kamor se lahko obrnejo, če so priče internetnemu nasilju.* Rezultat je viden v grafu 4.15 in je pričakovan, zato lahko H10 potrdim. TOM telefon je poznan med vsemi anketiranimi učitelji, za tem je CSD, za katerega ve 63,64 % učiteljev. Ne vem pa, ali to pomeni, da jih tolikšen delež ve za CSD ali da lahko tu tudi pomagajo v primeru tovrstnega nasilja, saj se mi zdi nekoliko nenavadno, da ne poznajo Centra za socialno delo.

Graf 4.15: Poznanost organizacij, ki nudijo pomoč v primeru internetnega medvrstniškega nasilja

V anketi sem preverjal tudi to, koliko je simbol »I am a witness« poznan med učitelji. Ugotovil sem, da je simbol že opazilo le 9,09 % anketirancev med učitelji, a podobno kot pri učencih, tudi tu nihče ni vedel, kaj točno ta simbol pomeni. Poznanost simbola lahko vidimo tudi v grafu 4.16.

Graf 4.16: Poznanost »I am a witness« simbola med učitelji.

Spraševal sem tudi ali se učiteljem zdi, da je vidno, če otrok doživlja internetno medvrstniško nasilje. Rezultati so razvidni v grafu 4.17. Odgovor, da je vidno, je obkrožilo le 27,27 % učiteljev/-ic in kot zahtevano, so v anketi tudi napisali, kako se to kaže. Odgovori so bili zelo podobni, zato bi jih lahko združil v odgovor, da se otrok izogiba sošolcem in vrstnikom. Nato so bile na ta odgovor ponujene nekakšne variacije, da otrok zamenja družbo, v kateri se je prej gibal, išče pomoč in zavetje pri učiteljih ter postane nekoliko zadržan in prestrašen. Seveda pa se žaljivke vidijo tudi na družbenih omrežjih in lahko tako opazimo, da otrok doživlja internetno medvrstniško nasilje.

Graf 4.17: Je vidno, če otrok doživlja internetno medvrstniško nasilje?

Učitelje sem spraševal ali bi se udeležili delavnice o internetnem nasilju ter o uporabi in dostopnosti simbola »I am a witness«. Odgovori so bili naslednji – da bi se udeležili delavnice, je odgovorilo 76,92 % anketiranih učiteljev, 23,08 % pa je takšnih, ki se tovrstne delavnice ne bi udeležili.

5. Razprava

V raziskavi sem opazil nekaj zanimivosti v primerjavi s teorijo, ki sem jo uporabil v tej diplomski nalogi. Pričakoval sem, da bom H1 potrdil, saj živimo v svetu, kjer je internet eden izmed poglavitnih medijev, in s tem je tudi njegova uporaba med otroki in mladostniki, kot že povedano, velika. Pričakoval sem, da bo s samim izrazom oziroma pojmom internetno medvrstniško nasilje seznanjenih več učencev in učenk (75,68 %). Glede na to, da izraza ne poznajo dovolj, me je zanimalo ali sploh vedo, kaj jih sprašujem oziroma, kaj to pomeni. A sem po pogovoru z ravnateljico na šoli in sodeč po sprotne obveščanju med raziskavo, opazil, da težav ni bilo, ravno tako ni bilo nejasnosti. Sicer je izraz sam po sebi poveden.

Pri vprašanju, kjer sem spraševal, koliko učencev je nasilje že izvajalo, sem dobil pričakovane rezultate. Zanimivo je, da so dečki (15,15 %) nasilje preko interneta večkrat izvajali kot dekleta (2,44 %), s čimer sem potrdil, kar pravi Pečjak (2015: 17), ki pove, da tovrstno nasilje uporablja več deklet kot fantov. Postavilo se mi je vprašanje ali so bili anketiranci neiskreni. Razlogi za to so lahko različni, lahko jih je bilo strah to priznati ali pa mogoče dogodkov, ki bi spadali v internetno medvrstniško nasilje, ne dojemajo kot nasilje in so zato obkročili, da nasilja še niso izvajali. Zanimivo je tudi, da se rezultati delno ujemajo z raziskavo (König, Gollwitzer in Steffgen, 2010), ki je pokazala, da se je za spletno nadlegovanje odločila več kot polovica žrtev medvrstniškega nasilja. Podobno ugotavljata tudi Slonje in Smith. Ravno tako se tudi v moji raziskavi pojavita dva učenca oziroma učenki, ki so bili žrtve in tudi povzročitelji internetnega medvrstniškega nasilja.

Ko sem preverjal ali so dekleta večkrat v vlogi žrtve kot dečki, sem sicer po rezultatih videl, da je 7,32 % deklet že bilo v vlogi žrtve ter v isti vlogi 6,06 % dečkov, kar pomeni, da jih je nekoliko več. Sem pa po statističnem preverjanju z χ^2 in Cramerjevim alfa ugotovil, da je povezanost med tema dvema spremenljivkama (spolom in vlogo žrtve) neznatna.

Pri vprašanju ali so bili učenci ali učenke priče internetnemu medvrstniškemu nasilju, lahko vidim zanimivo razliko. Fantje so bili priče večkrat kot dekleta. Zopet, dekleta so, kot sem že omenil, bile hkrati priče in žrtve, pri dečkih pa je opaziti, da so bili nekateri tudi smo priče tovrstnemu nasilju. Iz tega lahko sklepam, da so fantje večkrat vključeni v okolje, kjer se tovrstno nasilje dogaja. V tem primeru lahko zelo nazorno vidimo povezavo med različnimi skupinami žrtev, ki jih navaja Pečjak (2015: 64). V raziskavi lahko

prepoznamo podpornike nasilneža, to so tisti, ki k nasilju pripomorejo, tako da se začnejo posmehovati ali kako drugače. Takšnih je v moji raziskavi, med tistimi, ki so bili priče nasilju, 8,33 %. Naslednji so ne vpleteni opazovalci, to so tisti, ki ne naredijo nič. Takšnih je v moji raziskavi 25 %. Potem pa lahko prepoznamo še branilce žrtve, ki pa so lahko aktivni ali pa pasivni. Sem lahko štejem učence in učenke, ki so obkrožili odgovor Napisal/a, povedal/a sem, da to ni lepo (41,67 %) ali tisti, ki so obkrožili drugo (25 %), saj so imeli v mislih dejanja, ki bi žrtvi pomagala. Rezultat me je presenetil, saj nisem pričakoval, da toliko otrok hoče pomagati, seveda pa je to korak v pravo smer.

Pri tem koliko otroci poznajo organizacije in kdo jim je zanje povedal, sem dobil kar nekaj zanimivih ugotovitev. Kot lahko iz rezultatov razberemo, je najbolj poznan TOM telefon (90,54 %), kar me sicer ne čudi, saj sem že večkrat videl oglas ali plakat, ki oglašuje organizacijo. Zanimivo je, koliko učenci poznajo ostale organizacije. MISSS in društvo za nenasilno komunikacijo ne pozna noben otrok, ki je reševal anketo. Malo otrok pozna CSD (4,05 %) in Združenje SEZAM (1,35 %). Tak rezultat ni bil pričakovan, saj sem predvideval, da bosta CSD in MISSS nekoliko bolj prepoznana. Iz tega ugotovim, da otroci niso dovolj informirani glede tega, kje dobiti pomoč. Res je, da skoraj vsi poznajo TOM telefon, ampak ali je to dovolj? Iz raziskave je tudi razvidno, da se učitelji trudijo otroke informirati o tem, kje dobiti pomoč v primeru internetnega medvrstniškega nasilja. 60,81 % učencev ali učenk je obkrožilo, da jim je za organizacije povedal učitelj oziroma učiteljica. Na nek način to pokaže, da se na šoli zavedajo samega problema medvrstniškega nasilja in na tovrstno nasilje tudi opozarjajo. Naslednji pomemben dejavnik seznanjenosti so mediji, kar lahko povežem s tem, da sem tudi sam videl več oglaševanj za TOM telefon. Šele na tretjem mestu so starši (29,73 %). Sprašujem se, zakaj je relativno malo otrok za organizacije izvedelo od staršev. En razlog bi lahko bil ta, ki ga navaja Pečjak (2015: 10), in sicer da je tovrstno nasilje pogosto prikrito, saj učenci o tem molčijo. Tako starši niti ne vedo, da je njihov otrok žrtev ali pa tovrstnega nasilja ne problematizirajo toliko, da bi o tem z otrokom govorili. Zanimivo je bilo videti tudi, da so za organizacije, ki jim lahko pomagajo, izvedeli prek prijateljev in vrstnikov (25,68 %). Iz tega lahko sklepam, da o medvrstniškem nasilju govorijo tudi v šoli med prijatelji in vrstniki, kar pa je vsekakor dobro, sploh če govorijo o tem, kje dobiti pomoč.

Večini otrok se pomoč zdi dostopna (70,27 %), kar ni slabo. Izpostavil bi rad tiste, ki se jim pomoč zdi težko dostopna (10,81 %) in tiste, ki se jim zdi zelo težko dostopna (6,76 %). Res je, da odstotki niso visoki, a med temi, ki se jim pomoč zdi težko ali zelo težko

dostopna sta tudi 2 učenca ali učenki, ki sta bili žrtvi internetnega medvrstniškega nasilja. Kar pomeni, da ne vedo, kje iskati pomoč ali pa se bojijo poiskati pomoč. Ravno tako moramo biti pozorni tudi na ostale, ki so obkrožili ta dva odgovora. Kot pove Habbe (2000: 46–48), veliko otrok misli, da s tem, ko povedo staršem, izdajo sovrstnike, da to pomeni tožarjenje. Pomembno je, da se otroke obvešča in se jim daje občutek varnosti in dostopnosti. Starši in učitelji, morajo pokazati, da se otrok, v primeru, da potrebuje pomoč, lahko obrne na njih. Prav tako moramo biti pozorni na spremenjeno vedenje otroka.

Zanimiv je podatek o tem ali so učenci oziroma učenke predavanje ali delavnico na temo internetnega medvrstniškega nasilja na šoli že imeli ali ne, saj je le malo manj kot polovica učencev obkrožila, da delavnice niso imeli (44,59 %). Ker sem raziskavo opravljal tudi v sedmem razredu, je eden od razlogov tudi, da tega predavanja verjetno še niso imeli, zato sem odgovore starostno primerjal. V skupini, kjer so učenci stari 12 let, je 77,77 % takšnih, ki te delavnice še niso imeli, saj se izvaja v 7. razredu, torej je bodo še deležni. V skupini, kjer so otroci stari 13 let, je 47,83 % takšnih, ki te delavnice še niso imeli. Tu se mi že pojavlja dilema ali se delavnice ne spomnijo ali je res še niso imeli, mogoče pa jih je polovica še v sedmem razredu, polovica že v osmem. V starostni skupini učencev, starih 14 let je 20 % takšnih, ki te delavnice še niso imeli. Iz česar lahko sklepamo, da so ti otroci manjkali na tej delavnici ali pa si je niso zapomnili. V starostni skupini 15 letnikov je spet kar 42,86 % takšnih, ki so odgovorili, da te delavnice še niso imeli. To že kaže na to, da so delavnico verjetno pozabili, saj lahko sklepamo, da so v vseh višjih razredih delavnico že izvedli. Mogoče je tudi, da jih takrat ni bilo v šoli. Vsekakor je skupni delež učencev, ki delavnice oziroma predavanja na to temo še niso imeli, precej velik.

Nadalje sem preverjal prepoznavnost simbola »I am a witness«. Odgovori na to so v skladu s pričakovanji. Simbol je videlo le 10,81 % anketiranih otrok. Sam sem pričakoval sicer še nižji odstotek, saj za simbol in celotno kampanjo pred pisanjem te naloge še nisem slišal. Nekoliko bolj me je presenetilo, da niso vedeli pravega pomena simbola. Vseeno je 5,41 % učencev obkrožilo, da vedno njegov pomen, a ga pri razlagi niso čisto zadeli. Ker živimo v dobi, kjer je internet praktično na dlani, se mi zdi smiselno, da bi o takšnih preprostih stvareh otroke in mladostnike bolj informirali, saj je to način, naučiti učence kako se internetnemu medvrstniškemu nasilju upreti. Upam, da so se otroci po tem, ko so odgovarjali na mojo anketo, spraševali, kaj ta simbol pomeni in mogoče na internetu poiskali njegov pravi pomen.

Drugi del raziskave je vključeval učitelje. Od njih sem dobil 2 neveljavni ankete, kar me je nekoliko presenetilo. Namreč ankete sem označil kot neveljavne zaradi neujemanja odgovorov. To pomeni, da so na vprašanje, če so v razredu kdaj zasledili tovrstno nasilje, odgovorili z ne, potem pa pri naslednjem vprašanju, ki sprašuje po tem, kako pogosto se tovrstno nasilje dogaja v šoli, odgovorili z večkrat na mesec. Zaradi tega se mi postavlja vprašanje, zakaj je do tega prišlo. Eden od razlogov je lahko, da so učitelji oziroma učiteljice hoteli prekriti, da se v njihovem razredu dogaja tovrstno nasilje. Razlogov za to bi lahko bilo sicer tudi več. Lahko zato, ker nočejo priznati, da se to dogaja kljub temu, da je tovrstno nasilje vedno bolj pogosto. Mogoče se bojijo, da bi s tem uničili »lepo podobo šole« ali kaj podobnega. To so samo ugibanja, mogoče pa so se pri odgovarjanju samo zmotili.

Sam izraz je med učitelji poznan (90,91 %), in tudi tisti, ki so obkrožili, da jim izraz ni znan, sklepam, da jim je znano tovrstno vedenje. Ko sem preverjal ali so učitelji ali učiteljice že bili priče internetnega medvrstniškega nasilja v razredu, je 72,73 % učiteljev obkrožilo odgovor da, kar je bil precej pričakovan rezultat, mogoče sem sam mislil, da se tovrstno nasilje večkrat pojavlja, a je lahko eden izmed razlogov ta, da je tovrstno nasilje nekoliko težje zaznati od »običajnega« medvrstniškega nasilja. Vprašal sem tudi, če lahko dogodek opišejo, odgovore pa bi lahko strnil v en odgovor. Vsi so opisali žaljenje in uporabljanje neprimernih besed. Tovrstno nasilje bi lahko po Besag (1989) uvrstili v besedno nasilje. Sullivan (2011) bi tovrstno nasilje uvrstil pod psihično nasilje. In končno bi lahko tovrstno nasilje po Pečjak (2014) uvrstili v spletno ali cyber nasilje, čigar namen je osmešiti oziroma ponižati drugega. Preseneča me naslednji odgovor: V 54,55 % primerov se to nasilje pojavi enkrat ali dvakrat na mesec. Sam sem pričakoval, da se bo pojavljalo bolj pogosto. 18,18 % učiteljev meni, da se to nasilje pojavlja enkrat ali dvakrat na teden. 27,27 % pa je takšnih, ki so obkrožili, da se tovrstno nasilje ne dogaja in da mu niso bili še priča. Sprašujem se ali je to zaradi razloga, ki sem ga že navedel ali nočejo povedati, da se nasilje pojavlja. A vseeno podatki kažejo, da se v 27,27 % tovrstno nasilje ne dogaja.

Tudi pri naslednjem vprašanju je rezultat pričakovan, in sicer, kako so na internetno medvrstniško nasilje reagirali učitelji oziroma učiteljice. 72,73 % učiteljev oziroma učiteljic se je z žrtvijo in izvajalcem nasilja pogovorilo. Če rezultate primerjam s podatkom, koliko jih je tovrstno nasilje v razredu zaznalo, me veseli, da so se vsi, ki so tovrstno nasilje zaznali, pogovorili z žrtvijo in z osebo, ki je nasilje izvajala.

Učiteljem sem postavil podobno vprašanje kot učencem o tem, koliko organizacij, ki nudijo pomoč, poznajo. Tudi pri učiteljih je TOM telefon med najbolj znanimi, saj zanj vedo čisto vsi. Na drugem mestu je CSD (63,64 %), za katerega sem mislil, da bo bolj znan glede na to, da socialne delavke še sedaj delajo na nekaterih šolah. Za razliko od učencev so učitelji slišali tudi za ostale organizacije, ki jih učenci niso poznali. Na tretje mesto so postavili Društvo za nenasilno komunikacijo (18,18 %).

Ugotovitev, ki se mi zdi zanimiva, mogoče celo nekoliko zaskrbljujoča, je naslednja: Kar 72,73 % učiteljev oziroma učiteljic meni, da ni vidno, če otrok doživlja tovrstno nasilje. Nekaj je takšnih, ki menijo, da je videti, če otrok doživlja nasilje in so svoje razlage tudi napisali, omenjam jih v poglavju z rezultati. Menim, da bi morali biti učitelji in učiteljice glede tega, kako prepoznati otroka, ki doživlja internetno medvrstniško nasilje, bolj informirani. Saj znaki niso bistveno drugačni od znakov, ki jih otrok kaže, če doživlja drugo medvrstniško nasilje. Nekaj znakov navedejo že učitelji, ki so na to vprašanje odgovorili z da, druge pa navajajo različni avtorji, ki sem jih navedel tudi v svoji diplomski nalogi. Znake, ki jih kaže otrok, ki doživlja internetno medvrstniško nasilje, navajajo avtorji Mugnaioni (2016), Aničić (2002), Olweus (1995), Habbe (2000) in verjetno še kateri drugi. Govorijo o tesnobnosti, izogibanju ostalih učencev, zadrževanju v bližini učiteljev, manjkanju v šoli, poslabšanju ocen, zaprtosti vase, slabi samopodobi in o še veliko drugih. Pri otrocih je potrebno, da smo pozorni na njihovo spremenjeno vedenje, saj lahko na podlagi njihovega vedenja velikokrat opazimo, da je kaj narobe.

Naslednja stvar, ki me je zanimala, je vprašanje, če bi se učitelji in učiteljice udeležili kakšnega predavanja ali delavnice o internetnem nasilju ter o uporabi simbola »I am a witness«. Od tega je 23,08 % učiteljev oziroma učiteljic odgovorilo z ne. Na podlagi zgornje ugotovitve, kolikšen delež anketiranih ne ve, kako prepoznati otroka, ki doživlja tovrstno nasilje, me je ta rezultat nekoliko presenetil.

6. Sklepi in predlogi

Iz rezultatov raziskave navajam naslednje trditve.

Izraz internetno medvrstniško nasilje je bolj poznan pri dekletih (87,80 %) kot pri dečkih (60,61 %).

Izvajalci nasilja so v moji raziskavi bolj pogosto dečki (15,15 %) kot deklice (2,44 %).

Ugotavljam tudi to, da so dečki večkrat v okolju, kjer se pojavlja nasilje kot deklice, saj je med njimi 21,21 % takšnih, ki so internetnemu medvrstniškemu nasilju že bili priče, takšnih deklic, ki so že bile priče internetnemu medvrstniškemu nasilju pa je 7,32 %.

Večina učencev, ki so bili priče internetnemu medvrstniškemu nasilju, je ravnala v korist žrtve (66,67 %).

TOM telefon je med učenci najbolj poznana organizacija, pri kateri lahko dobijo pomoč v primeru tovrstnega nasilja. V tem primeru bi predlagal, da se učence nekoliko bolj informira o teh organizacijah, saj o ostalih, sodeč po rezultatih, ne vedo veliko ali pa jih sploh ne poznajo.

44,59 % učencev še ni imelo delavnice ali predavanja na tematiko internetnega medvrstniškega nasilja. Glede na to, da delavnica poteka vsako leto v 7. razredu, je to velik delež, ki na delavnici ni bil prisoten. Predlagam, da bi bile tovrstne delavnice ali predavanja, katera bi učence o tej tematiki informirala, bolj obvezna ali da bi potekala večkrat. Smiselno se mi zdi, da bi se kakšna učna ura pri informatiki namenila tej tematiki. S tem bi lahko otroke naučili varne uporabe interneta ter jih opozorili, na kaj morajo paziti med izdajanjem svojih podatkov na internetu in podobno.

Učenci so za organizacije, ki jim lahko nudijo pomoč pri internetnem medvrstniškem nasilju, največkrat izvedeli od učiteljev ali učiteljic na šoli (60,81 %).

V veliki večini se pomoč učencem zdi dostopna (70,27 %). Pozabiti pa ne smemo na tiste, ki se jim zdi težko dostopna (10,81 %) in tiste, ki se jim zdi zelo težko dostopna (6,76 %). Zato predlagam, da so učitelji in učiteljice na šoli pozorni na to, če učenci kažejo spremenjeno vedenje. Prav tako predlagam enako staršem, potrebno je opazovati otrokovo vedenje ter to, kako se spreminja, če mogoče kaže kakšne znake internetnega medvrstniškega nasilja, in te teme ne spustiti pri pogovorih z otroki. Večkrat se zgodi, da starši te teme ne problematizirajo ali pustijo otroke, da to sami uredijo, a to ravnanje ni

pravilno. Otrokom je potrebno pokazati, da smo jim na voljo in da je kakršnokoli nasilje problematično.

Pravega pomena kampanje in simbola »I am a witness« ne pozna nihče, zato predlagam, da se o tej kampanji na internetu poučijo tako učitelji kot učenci. Ali pa da se udeležijo kakšne delavnice ali predavanja, ki omenja to kampanjo. Učitelji bi lahko nato poznavanje tega simbola in kampanje prenesli učencem med uro informatike, ki bi bila namenjena varni uporabi interneta.

Učiteljem oziroma učiteljicam (90,91 %) je izraz cyberbullying ali internetno medvrstniško nasilje znan.

72,73 % učiteljev oziroma učiteljic je v svojem razredu že bilo priča internetnemu medvrstniškemu nasilju, ob zaznanem nasilju pa se je enak delež učiteljev oziroma učiteljic pogovoril z nasilnežem in žrtvijo.

Vsi učitelji ali učiteljice poznajo organizacijo TOM telefon. Predlagam da to poznavanje delijo med učence in povedo, kam se lahko obrnejo. Prav tako je pomembno, da učitelji poznajo tudi druge organizacije, saj lahko potem v primeru kakršnegakoli nasilja učenca napotijo na pravo organizacijo, če se spor ne more rešiti že v šoli.

Med učitelji in učiteljicami je 72,73 % takšnih, ki mislijo, da ni vidno, če otrok doživlja internetno medvrstniško nasilje. Predlagam, da se le te informira o znakih, ki jih otrok kaže, ko doživlja tovrstno nasilje. Predlagam to, da se organizira kakšno delavnico oziroma predavanje za učitelje, da bi lahko prepoznali tovrstne znake in ukrepali preventivno ter tudi učence informirali o tovrstni tematiki.

6. Uporabljena literatura

6.1. Literatura

1. Aničič K., Mugnaioni L. D., Plaz M., Vanček N., Dobnikar V. T., Veselič, Š., Zabukovec Kerin, K. (2002), *Nasilje – nenasilje: priročnik za učiteljice, učitelje, svetovalne službe in vodstva šol*. Ljubljana: i2.
2. Bačun V. N. (2012), *Medvrstniško nasilje preko interneta*. Maribor: Filozofska fakulteta. Diplomsko delo.
3. Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2009), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
4. Dragoš, S., Leskošek, V., Petrovič Erlah, P., Škerjanc, J., Urh, Š., Žnidarec Demšar, S. (2008), *Krepitev moči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
5. Eurobarometer, F. (2008), *Towards a safer use of the Internet for children in the EU—a parents' perspective*. European Commission.
6. Flaker, V., (1994), *Analiza tveganja*. *Socialno delo*, 33/3: 189–196.
7. Habbe J., (2000), *Nasilje in varnost otrok v šolah: nasveti za ravnatelje, učitelje, starše in vse, ki skrbijo za varnost v osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Lisac & Lisac d.o.o.
8. Hinduja, S., Patchin, J. W. (2010), *Bullying, cyberbullying, and suicide*. *Archives of suicide research*, 14/3: 206–221.
9. Kazenski zakonik (KZ-1) Ur. l. RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15 in 38/16.
10. Kovačič, M., Žavbi, A., Dolenc, T., Božič, G., Zupanič, T., et al. (2009), *Deskanje po varnih vodah, gradiva za učitelje*. Projekt SAFE-SI. Ljubljana: FDV.
11. Kowalski, R., Limber S. P. (2005), *Electronic Bullying Among School-Aged Children and Youth*. Poster presented at the annual meeting of the American Psychological Association. Washington, DC.
12. Kowalski, R. M., Limber, S. P. (2007), *Electronic bullying among middle school students*. *Journal of adolescent health*, 41/6, S22-S30.
13. Li, Q. (2006), *Cyberbullying in schools: A research of gender differences*. *School psychology international*, 27/2: 157–170.
14. Mesec, B., Rihter, L., Rape Žiberna, T. (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I. Načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

15. Milošević, Arnold, V., Poštrak, M. (2003), Uvod v socialno delo. Zbirka Scripta Ljubljana: Študentska založba.
16. Mugnaioni L. D., Klemenčič I., Filipčič K., Rustja E., Novakovič T. (2016), Protokol ob zaznavi in za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
17. Olweus D. (1995), Trpinčenje med učenci: kaj vemo in kaj lahko naredimo. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
18. Pečjak, S. (2015), Medvrstniško nasilje v šoli (1. izd). Ljubljana: Filozofska fakulteta UL.
19. Polak, A., Vitulić, S., H., Vošnjak Š. (2011), Doživljanje različnih vlog v situacijah vrstniškega nasilja. *Socialna pedagogika*, 15/3: 205–222.
20. Poštrak, M. (2003), Kaj posebnega lahko ponudi socialno delo pri delu z mladimi. *Šolsko svetovalno delo*, 8/3-4: 26–33.
21. Pšunder M. (2012), Medvrstniško nasilje preko interneta in primerjava s tradicionalnim nasiljem. Modeli vzgoje v globalni družbi. IV. Mednarodni kongres dijaških domov. Zbornik prispevkov. Ljubljana: Društvo vzgojiteljev Dijaških domov Slovenije: 43–48.
22. Skumavc G. (2016), Spletno nadlegovanje in učenci s posebnimi potrebami. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Magistrsko delo.
23. Slonje, R., Smith, P. K. (2008), Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49: 147–154.
24. Smith K. P., Mahdavi J., Carvalho M., Fisher S., Russell S., Tippett N. (2008), Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils. *The journal of child psychology and psychiatry* 49/4: 376–385.
25. Šugman Bohinc, L., Rapoša Tajnšek, P., Škerjanc, J. (2007), Življenjski svet uporabnika – raziskovanje, ocenjevanje in načrtovanje uporabe virov za doseganje zelenih razpletov. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
26. TIMSS (2015), Mednarodna raziskava trendov znanja matematike in naravoslovja. Pedagoški inštitut: Trends in International Mathematics and Science Study.
27. Xu, J. M., Jun, K. S., Zhu, X., Bellmore, A. (2012), Learning from bullying traces in social media. Proceedings of the 2012 conference of the North American chapter of the association for computational linguistics: Human language technologies: Association for Computational Linguistics: 656–666. Dostopno na: <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=2382139> (17. 4. 2017).
28. Zakon o kazenskem postopku (ZKP-UPB8) Ur. l. RS, št. 32/12.

29. Zakon o medijih (ZMed) Ur. l. RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08.
30. Zakon o socialnem varstvu (ZSV-UPB2) Ur. l. RS, št. 3/07.
31. Završnik A. (2013), Spletno in mobilno nadlegovanje: pojem, oblike, posledice in soočanje s kazenskim pravom. Zbornik znanstvenih razprav 2013 letnik LXXIII. Ljubljana: Pravna Fakulteta.

6.2. Spletni viri

1. Cyberbullying laws around the globe : where is Legislation strongest?. Dostopno na: <http://resources.uknowkids.com/blog/cyberbullying-laws-around-the-globe-where-is-legislation-strongest> (29. 4. 2017)
2. I Am A Witness. Dostopno na: <http://iwitnessbullying.org/> (5. 10. 2016)
3. MISSS. Dostopno na: <http://www.misss.si/> (14. 10. 2016)
4. Osnove Interneta. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Gradiva_ESS/CVZU/LU_Koper/CVZU_5LUKP_Osnove_interneta.pdf (16. 4. 2017)
5. Osnovna šola Kanal. Dostopno na: <http://www.os-kanal.si/predstavitev-ole/> (13. 10. 2016)
6. RIS. Raba interneta v Sloveniji. Dostopno na: <http://www.ris.org/index.php?fl=2&lact=1&bid=11567&parent=27?> (17. 4. 2017)
7. Sezam: Združenje mladih, staršev in otrok. Dostopno na: <http://zdruzenje-sezam.si/sezam/index.php> (12. 10. 2016)
8. spletnooko.si. Točka za prijavo sovražnega govora in posnetkov spolnih zlorab otrok na internetu. Dostopno na: www.spletno-oko.si (16. 4. 2017)
9. SURS. Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno na: <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6263> (17. 4. 2017)
10. SURS. Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno na: <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6478> (17. 4. 2017)
11. TOM: Telefon za otroke in mladostnike. Dostopno na: <http://www.e-tom.si/> (13. 10. 2016)
12. Varen svet. Dostopno na: <http://www.varensvet.si/nasilje-na-internetu-kako-se-zascititi/> (12. 10. 2016)

7. Priloge

7.1. Anketa za učence

ANKETA

SEZNANJENOST UČENCEV Z INTERNETNIM MEDVRSTNIŠKIM NASILJEM

Pozdravljeni!

Moje ime je Peter Srebrnič in sem študent dodatnega leta Fakultete za socialno delo. V okviru diplomske naloge raziskujem, koliko ste učenci na OŠ Kanal seznanjeni z internetnim medvrstniškim nasiljem. Zanima me, koliko od vas se je s to vrsto nasilja že srečalo, kaj ste storili, ko ste bili takšnemu nasilju priča, ter če poznate organizacije, ki vam nudijo pomoč. Ravno tako me zanima, koliko od vas, se je tovrstnemu nasilju že poskusilo postaviti po robu. Moj namen je ta, da bi s to raziskavo pokazal in opozoril, da je internetno medvrstniško nasilje tudi v Sloveniji že resna zadeva, saj je internet dostopen že čisto vsakemu.

Na vprašalnik se ni treba podpisati, saj je anonimen.

Prosil bi za iskrenost, da bodo podatki čim bolj uporabni!

ANKETA

Prosim, obkroži črko pred odgovorom, ki velja zate.

1. Spol:

- a) Moški
- b) Ženski

2. Starost:

- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17

Prosim, obkroži črko pred odgovorom, ki se ti zdi najbolj primeren.

4. Si že slišal/a za izraz internetno medvrstniško nasilje ali cyberbullying?

- a) Da
- b) Ne

5. Si bil/a kdaj priča nasilju preko interneta?

- a) Da
- b) Ne

6. Kaj si storil/a, ko si videl/a poniževanje, zmerjanje, izsiljevanje in nasilje na internetu?

- a) Nič nisem storil/a
- b) Posmehovati sem se začel/a še jaz
- c) Napisal/a, povedal/a sem, da to ni lepo
- d) internetnemu nasilju nisem bil/a priča
- e) Drugo: _____

7. Si bil/a kdaj žrtev nasilja preko interneta?

- a) Da
- b) Ne

8. Si kdaj izvajal/a nasilje preko interneta, na internetu koga žalil/a, se mu posmehoval/a, ga izsiljeval/a, zmerjal/a?

- a) Da
- b) Ne

9. Veš kam/na koga se obrniti v primeru, da si žrtev ali priča internetnega nasilja?

- a) Da
- b) Ne

10. Poznaš katero od naštetih organizacij, ki bi ti lahko pomagale: Društvo za nenasilno komunikacijo, MISSS, Združenje SEZAM, TOM telefon, CSD?

- a) Da
- b) Ne

10.1. Če si obkrožil/a DA, napiši katero.

11. Kdo ti je za te organizacije oziroma kje dobiti pomoč, povedal?

- a) Učitelj/ica
- b) Uslužbenec na šoli, ki ni učitelj
- c) Prijatelji, vrstniki
- d) Starši
- e) Brat ali sestra
- f) Mediji (televizija, revije)
- g) Socialni delavec
- h) Drugi

12. Si že kdaj poiskal pomoč zaradi internetnega medvrstniškega nasilja?

- a) Da
- b) Ne

Obkroži številko pred odgovorom, ki se ti zdi primeren.

13. Pomoč v primeru, da sem priča ali žrtev internetnega medvrstniškega nasilja, se mi zdi:

- 1) Lažje dostopna
- 2) Dostopna
- 3) Težko dostopna
- 4) Zelo težko dostopna

Obkroži črko pred odgovorom, ki velja zate.

14. Ste imeli v šoli na temo internetno medvrstniško nasilje kakšno predavanje ali delavnice?

a) Da

b) Ne

15. Si že kdaj videl/a »I am a witness« simbol?

a) Da

b) Ne

16. Veš kaj ta simbol pomeni?

a) Da

b) Ne

16.1 Če si obkrožil/a da, napiši kaj:

17. Veš, da se simbol dobi na vseh tipkovnicah novejših pametnih telefonov med emoji sekcijo?

a) Da

b) Ne

Hvala za sodelovanje!

7.2. Anketa za učitelje

ANKETA

SEZNANJENOST UČITELJEV IN UČITELJIC Z INTERNETNIM MEDVRSTNIŠKIM NASILJEM

Pozdravljeni!

Moje ime je Peter Srebrnič in sem študent Fakultete za socialno delo. V okviru diplomske naloge raziskujem, koliko ste na OŠ Kanal seznanjeni z internetnim medvrstniškim nasiljem. Zanima me, kako je razširjeno in kaj ste storili, ko ste bili takšnemu nasilju priča. Zanima me tudi, če poznate organizacije, ki nudijo pomoč v primerih internetnega nasilja. Moj namen je, da bi s to raziskavo pokazal in opozoril, da je internetno medvrstniško nasilje tudi v Sloveniji že resna zadeva, saj je internet široko dostopen. Vprašanja v tem vprašalniku se bodo navezovala na psihično nasilje (zmerjanje ipd.) saj je to najbolj pogosta oblika internetnega nasilja.

Na vprašalnik se ni treba podpisati, saj je anonimen.

Prosil bi za iskrenost, da bodo podatki čim bolj uporabni!

ANKETA

Prosim, obkrožite črko pred odgovorom, ki ste ga izbrali.

1. Spol:

- a) Moški
- b) Ženski

2. Ste že slišali za izraz internetno medvrstniško nasilje ali cyberbullying?

- a) Da
- b) Ne

3. Ste bili v razredu že priča tovrstnemu nasilju (zmerjanje, izsiljevanje, dajanje žaljivih vzdevkov)?

- a) Da
- b) Ne

3.1. Če ste obkrožili da, prosim opišite dogodek:

Prosim, obkrožite številko pred odgovorom, ki se vam zdi najbolj primeren.

4. Kako pogosto v razredu opazite tovrstno nasilje?

- 1) Nikoli
- 2) Enkrat ali dvakrat na mesec
- 3) Trikrat ali več na mesec, vendar ne vsak teden
- 4) Enkrat ali dvakrat na teden
- 5) Trikrat ali več na teden, vendar ne vsak dan
- 6) Enkrat ali dvakrat na dan
- 7) Trikrat ali več na dan, vendar ne pri vsaki šolski uri
- 8) Enkrat ali dvakrat na šolsko uro
- 9) Trikrat ali več na šolsko uro

Prosim, obkrožite črko pred odgovorom, ki ste ga izbrali.

5. Kaj ste storili, ko ste opazili poniževanje, zmerjanje ali izsiljevanje v razredu?

- a) Nič nisem storil/a
- b) Nasilje sem ustavil/a
- c) O tovrstnem dejanju obvestil/a starše
- d) Se pogovoril/a z žrtvijo tovrstnega nasilja
- e) Se pogovoril/a z izvajalcem/ko tovrstnega nasilja
- f) V hujšem primeru žrtev nasilja napotila na pravo pomoč
- g) Drugo: _____

6. Menite, da je vidno, če otrok doživlja internetno medvrstniško nasilje?

- a) Da
- b) Ne

6.1. Če ste obkrožili da, prosim napišite še, kako je to vidno?

7. Menite, da so otroci na OŠ Kanal seznanjeni z organizacijami, ki nudijo pomoč v primeru tovrstnega nasilja?

- a) Da
- b) Ne

8. Poznate katero od naštetih organizacij, ki lahko pomaga pri tovrstnem nasilju: Društvo za nenasilno komunikacijo, MISSS, Združenje SEZAM, TOM telefon, CSD?

- a) Da
- b) Ne

8.1. Če ste obkrožili DA, napišite katero:

Prosim, obkrožite številko pred odgovorom, ki se vam zdi najbolj primeren.

9. Menite, da je pomoč za žrtve internetnega medvrstniškega nasilja:

- 1) Lažje dostopna
- 2) Dostopna
- 3) Težko dostopna
- 4) Zelo težko dostopna

Prosim, obkrožite črko pred odgovorom, ki ste ga izbrali.

10. Ste imeli v šoli na temo internetnega medvrstniškega nasilje kakšno predavanje ali delavnice?

- a) Da
- b) Ne

11. Ste že kdaj videli simbol »I am a witness«?

- a) Da
- b) Ne

12. Veste, kaj ta simbol pomeni?

- a) Da
- b) Ne

12.1 Če ste obkrožili da, navedite pomen:

13. Ali bi se udeležili delavnice o internetnem nasilju in o uporabi ter dostopnosti simbola?

- a) Da
- b) Ne

Hvala za sodelovanje.